

ΕΣΤΙΑ

ΤΟΜΟΣ ΕΝΔΕΚΑΤΟΣ

1881

[ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ—ΙΟΥΝΙΟΣ]

ΤΙΜΑΤΑΙ ΦΡ. 6.—ΔΕΔΕΜ. ΦΡ. 8

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΕΥΛΟΓΙΟΥ ΚΟΥΡΙΑ
ΑΔΥΡΙΩΤΟΥ
ΑΥΣΩΝ ΑΡΙΘ.

ΑΘΗΝΗΣΙ

Γραφείον της Έστιας: Όδου Σαββαίου, 6.

1881

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
Μητροπολιτη
ΕΥΛΟΓΙΟΥ ΚΟΥΡΙΑ

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

Τόμος ἑνδέκατος Πανεργή ἔφηρα : Ἐν Ἀθήναις, σφ. 10, ἐν ταῖς ἑπταετίαις σφ. 12, ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ σφ. 20. - Αἱ συνδρομαὶ ἀρχίζονται ἀπὸ 1 ἰανουαρίου τούτου ἕως καὶ τῆς ἐτήσιας - Γρηγορίου τῆς Δευτερουσίας : Ὁδὸς Σταδίου, 8 11 Ἰανουαρίου 1881

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΙΣ

[Ἐκ τῶν τοῦ Ἐδμόνδου δὲ Ἀμίκης Μεταφράσεως ἐκ τοῦ Ἰταλικοῦ τῆς δεκάτης ἐκδόσεως ὑπὸ**]

Ἐπιζήσια· ἰδί· σελ. 1.

Μετὰ τὴν περιβόητον πυρκαϊάν τοῦ 1756, ἣτις κατέστρεψεν οὐκατασχιλίως οἰκίας, καὶ κατηδάφισε δύο τρίτα τῆς Σταυροπόλ, ἐπὶ τῆς θασιλείας Ὀσμάν τοῦ Γ'. δὲν εἶχεν ἐνσκήψῃ συμφορὰ ἄλλη τόσον τρομερὰ, οὐδεμία δὲ πυρκαϊά, ἐξαιρουμένης τῆς κατὰ τὴν ἄλωσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἐπήνεγκε τὸν θάνατον τόσων ἀνθρώπων.

Τὴν ἐπιούσαν ἡ ὄψις τοῦ Σταυροδρομίου ἦτο ὄχι τόσον φοβερὰ, ἀλλ' ἐπίσης θλιβερὰ, ὡς καὶ ὅτε ἐμαίνετο ἡ πυρκαϊά. Ὅλα τὰ μέρη, ὁπόθεν διῆλθε τὸ πῦρ, εἶχαν μεταβληθῆ εἰς ἐρημίαν, καὶ τότε ἀνεφάνησαν τὰ γυμνά καὶ ἀπαίσια σχήματα τοῦ μεγάλου λόφου· νέαι ἀπόψεις, νέον φῶς, εὐρύταται ἐκτάσεις, κεκαλυμμέναι μὲ τέφραν, ἃν ἐν μέσῳ δὲν ἀπέμενον ἄλλο τι παρὰ τὰς μελαίνας ὄλως ἐκ τῆς ἀσβόλης καπνοδόχας, ὡς ἐπιτάφια μνημεῖα· ὀλόκληροι συνοικίαι ἐξηφανισμέναι, ὡς ἂν εἴ ἦσαν κατασκηνώσεις Βεδουίνων, ἃς ἀνῆρπασε καταιγίς· ἀγνίαι καὶ σταυροδρόμια, ἃν ἐφαίνοντο κατὰ γῆς μαῦρα καὶ καπνίζοντα τὰ ἔγχνη, ὅπου ἐπλανῶντο χιλιάδες δυστυχῶν ῥακενδύτων καὶ κατίσχνων, ζητοῦντες ἐλεημοσύνην, ἐν ᾧ ὑπήγειναν καὶ ἤρχοντο ἀδιακόπως στρατιῶται, ἰατροὶ, μοναχοί, ἱερεῖς πάσης θρησκείας καὶ ὑπάλληλοι παντὸς βαθμοῦ, διανεμόντες ἄρτον καὶ χρήματα, καὶ ἐπηκολούθουν μακρὰν σειράν ἀμαζῶν φρουρῶν στρωμνὰς καὶ σκεπάσματα, στελλόμενα ὑπὸ τῆς κυβερνήσεως χάριν τῶν ἀστέγων. Ἡ κυβέρνησις διεμοίρασε καὶ τὰς σιγνῆς τῶν στρατιωτῶν. Ὅθεν καὶ οἱ λόφοι τῶν Ταταρούλων καὶ τοῦ μεγάλου ἀρμενικοῦ νεκροταφείου εἶχον σκεπασθῆ ἀπὸ σκηνώματα, ὅπου ἐφέρετο ἄπειρον πλῆθος ἀνθρώπων. Ἀπανταχοῦ ἐφαίνοντο σωροὶ ὑπερμεγέθεις συσκευῶν, ἐφ' ὧν ἐκάθηντο οἰκογένειαι κατάπονοι καὶ κατάπληκτοι. Βίς τὸ εὐρὺ νεκροταφεῖον τοῦ Γαλιτᾶ διεσκορπίσθησαν καὶ συνεσωρεύθησαν φύρδην μίγδην, ὅπως εἰς παζάρ ἀνατραπὲν καὶ ἀνασκευασθὲν, διθάνια, κλίβαι, προσκεφάλαια, κλειδοκύμβαλα, εἰκόνας, βιβλία, ὀχήματα συντετριμμένα, ἵπποι πληγωμένοι, προσδεδεμένοι εἰς τὰς κυπα-

ρίσσους, φορεῖα κατὰχρυσά πρεσβευτῶν, καὶ κλωβίκα τῶν ψιττακῶν τοῦ χαρβαίου, φυλαττόμενα ἀπὸ πλῆθος δούλων καὶ ἀχθοφόρων μαύρων ἐκ τῆς ἀσβόλης καὶ κατνευόντων ἀδιακόπως τὴν κεφαλὴν ἐκ τῆς ἀϋπνίας. Ὅχλος δὲ πτωχῶν ἀπειράριθμος, ῥυπαρὸς καὶ πρωτοφανῆς, περιεφέρετο εἰς τὰς ἀγνίαις ἀναζητῶν ἥλους καὶ κλειθρα μεταξὺ τῶν ἐρσιπίων, ἀπορῶν τούτους στρατιώτας καὶ τοὺς πυροτέταται, οἵτινες ἐκοιμῶντο ἀπρηδηλότες ἐκ τῶν κόπων τῆς νυκτός· ἀπανταχοῦ δ' ἐφαίνοντο ἄνθρωποι καταγινόμενοι εἰς τὸ ν' ἀνεγείρωσι παραπήγματα ἐπὶ τῶν ἐρσιπίων τῆς οἰκίας αὐτῶν μὲ σιγνῆς καὶ μὲ ξύλα· οἰκογένειαι γονυπετεῖς ἐντὸς τῶν κατωμαυρισμένων ἐκ τῆς ἀσβόλης τοίχων τῶν ἀσκεπῶν ἐκκλησιῶν, καὶ ἐνώπιον τῶν πυρικαύστων Ουσιαστηρίων· ἑμίλοι ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν, οἵτινες ἔτρεχον περιδρεῖς, μὲ κεκυφίαν τὴν κεφαλὴν, καὶ ἐξήταζον μετὰ προσόχης, ἐν κατόπιν τοῦ ἔλλου, τὰ πρόσωπα τῶν μακρῶν σειρῶν τῶν ἀπὸ θρακωμένων καὶ παραμορφωμένων πτωμάτων· ἐκεῖ δὲ τότε ἀναγνώρισις, καὶ κραυγαὶ ἀπελπισίας, καὶ ὄδυροι καὶ κλυθμοὶ, καὶ ἄνθρωποι πίπτοντες κατὰ γῆς ὡς καρυνόπληκτοι, ἐν τῇ μέσῳ πομπῶν καὶ συνοδιῶν φορεῖων καὶ φορέτρων, κονιορτοῦ πυκνοῦ, ἀέρος· πνιγροῦ, ἀποφορᾶς πτωμάτων πυρικαύστων, καὶ νεφῶν σπινθήρων, ἅτινα ἀνέθρασσον αἰφνιδίως ὑπὸ τὰς λίσχους καὶ τὰς σκαπάνας τῶν ὀρυττόντων, καὶ ἐπανέκυπτον ἐπὶ πλῆθος πυκνοῦ, βροδυκινήτου, σιωπηλοῦ καὶ καταπεπληγμένου, συβέβησαντος ἐκεῖ ἀπανταχόθεν τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἐν οἷς διακρίνοντο καὶ τὰ ὠχρὰ καὶ σθηρὰ πρόσωπα τῶν προξένων καὶ πρεσβευτῶν, οἵτινες ἔριπποι· ἐσταμάτων εἰς τὰ σταυροδρόμια, καὶ περιέβλεπον μετὰ θάμβους καὶ θλίψεως τῆς συμφορᾶς τὸ ἀπειρομέγεθες.

Καὶ ὅμως καὶ ἡ ἀπειρομεγέθης αὕτη καταστροφή, ὅπως συμβαίνει πάντοτε εἰς τὰς ἀνατολικὰς χώρας, ἐλησημονήθη παρευθὺς. Μετὰ τέσσαρα ἔτη ἐγὼ δὲν ἐβλεπον πλέον οὐδ' ἕγνος τῆς καταστροφῆς, ἐκτὸς μικρῶν τινων τεμαχίων γῆς σκεπασμένων μὲ χιλίδον εἰς τὸ ἔκρον τοῦ Σταυροδρομίου πρὸ τοῦ λόφου τῶν Ταταρούλων· περὶ δὲ τῆς πυρκαϊᾶς ἐγένετο λόγος ὡς περὶ συμβήματος λίαν χρονίου. Ἐπὶ τινι χρόνῳ, ἐφ' ὅσον δηλ. ἡ τέφρα ἦτο ἀίωμα θερμῆ, αἱ ἐρημεσίαις παρεκίνοον τὴν κυβέρνησιν νὰ λάβῃ τὴν δέουσαν

πρόνοιαν κατά τοῦ κακοῦ, μεταφύμικουσα τὸ σῶμα τῶν πυροσβεστῶν, μεταβάλλουσα τὰς ἀντλίας, προμηθεύουσα ἀφρονώτερον ὕδωρ, καὶ κανονίζουσα τὴν κατασκευὴν τῶν οἰκίων· ἀλλ' ἡ κυβερνήσις ἐκώφευε, καὶ οἱ Ἑβρωπαῖοι δὲ καθήσυχασαν, καὶ ἐξηκολούθησαν νὰ διαβιῶσι τουριστικῶς, ἤτοι ἀναθέτοντες τὰς ἐλπίδας τῶν ὀλίγων εἰς τὸν Θεόν, καὶ ὀλίγον εἰς τὴν καλὴν τύχην.

Ἐπειδὴ λοιπὸν οὐδεμία, ἢ σχεδὸν οὐδεμία, ἐπῆλθε μεταβολή, δύναται τις νὰ εἶνε βέβαιος, ὅτι τὸ 1870 δὲν εἶνε τὸ τελευταῖον ἔτος τῶν μεγάλων πυρκαϊῶν, αἵτινες «εἶνε γραμμένον» νὰ καταστρέψωσι τὴν πόλιν τῶν Σουλτάνων καθὲς τόσα ἔτη. Ὅλαι σχεδὸν αἱ οἰκίαι τοῦ Σταυροδρομίου εἶνε σήμερον λίθιναι· ἀλλὰ κατασκευαζόμεναι αἱ πλεῖσται ἀπὸ ἀρχιτέκτονας ἀδιδάκτους καὶ ἀπειροῦς, μὴ ἐπιτηρουμένους ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως, ἐνόησε δὲ καὶ ἀπὸ τῶν τυχόντων, κατακρημνίζονται πολλαί, πρὶν ἀκόμη συντελεσθῆσιν, ὅσαι δὲ μείνωσιν ἄρθαι δὲν δύνανται ν' ἀντισταθῶσι ποσῶς πρὸς τὰς φλόγας. Τὸ ὕδωρ δὲ, ἰδίως ἐν Σταυροδρομίῳ, οὐ μόνον σπανίζει, ἀλλὰ καὶ ὑπόκειται εἰς αἰσχροὺς μονοπώλιον, καὶ ἐπειδὴ ἔρχεται κατὰ μὲγαν μέρος ἐκ τῶν κατὰ τὸ χωρίον Βελγρᾶδιον δεξαμενῶν, τῶν κατασκευασμένων ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων, τὸ ὕδωρ καὶ ἐλλεῖπει ἐντελῶς, ὅταν δὲν πείσωσι ἄφρονι βροχαὶ τὸ φθινόπωρον καὶ τὸ ἔαρ. Οἱ μὲν λοιπὸν εὐποροὶ ἀγοράζουσι τὸ ὕδωρ ἐν βάρει χυσοῦ, οἱ δὲ πτωχοὶ πίνουσι βόρβορον. Οἱ πυροσβέσται εἶνε πάντοτε μεγάλη συμμορία κακούργων μάλλον παρὰ σῶμα τακτικῶν ἐργατῶν· συμμορία συγκροτουμένη ἐξ ἀνθρώπων παντοδαπῶν, ὀνόματι μάλλον παρὰ πράγματι ἐξηγητημένων ἐκ τοῦ Σερασκεράτου, ἐξ οὗ δὲν λαμβάνουσιν εἰμὴ μίαν μερίδα ἔργου. Ἄνευ πείρας, ἄνευ πειθαρχίας, κλέπται, ἐμποιοῦντες ἀποστροφὴν εἰς τὸν λαὸν καὶ φόβον ἕσον καὶ ἡ πυρκαϊῆ, ἢ εἶνε ἀνίκανοι νὰ σβέσωσι, ὑφορώμενοι δὲ ἔχει ἄνευ λόγου καὶ ὡς ἐπιθυμοῦντες τὰς πυρκαϊὰς, ὡς εὐκαιρίας διασπαγῆς. Ἄντλιῶν ἑνδεκα δὲν ὑπάρχει ἀληθῶς, καὶ οἱ Τοῦρκοι ὑπερηφανεύονται δι' αὐτάς, ὡς θαυμασιώτατα μηχανήματα· πράγματι ὅμοιαι αἱ ἀντλίας αὐταὶ εἶνε οὐδαμινὰ καὶ γελοῖα πράγματα, χωροῦσαι δωδεκάδα τινὰ λίτρων ὕδατος, καὶ ἐπιτήθειαι εἰς τὸ νὰ καταβρέχωσι μάλλον κήπον παρὰ νὰ σβέσωσι πυρκαϊάν. Καὶ ὅμως θὰ ἦτο μέγα εὐτύχημα, εἰάν, ὑπαρχουσῶν τῶν ἐλλείψεων τούτων, ἔπαυον τὰ ἄλλα κακὰ, ἅτινα εἶνε πολλὰ σπουδαιότερα. Πιστευτὸν δὲν εἶνε βεβαίως ὅ,τι πολλοὶ φρονοῦσι, ὅτι δηλ. ἡ Κυβέρνησις ὑπενεργεῖ τὰς πυρκαϊὰς ὅπως εὐρύνη τὰς ὁδοὺς, διότι ἡ ζήμια καὶ ὁ κίνδυνος τῶν τοιούτων καταστροφῶν θὰ ἦσαν λίαν δυσανάλογοι πρὸς τὰ ἐξ αὐτῶν πλοονεκτήματα· οὐδὲ συμβαίνει πλέον σήμερον ὅ,τι συνέβαινε ἄλλοτε, τὸ «κόμμα» δηλ. «τῆς ἀντιπολιτεύσεως» νὰ βάλῃ πῦρ εἰς μίαν συνοικίαν τῆς Κωνσταντινου-

πόλεως διὰ νὰ ἐκφοβίσῃ τὸν Σουλτάνον, ἢ νὰ πωρολήσῃ ὁ στρατὸς ἐν προάστειον ὅπως ἐπιτύχῃ μίαν αὐξήσιν μισθοδοσίας. Ἡ ὑποψία ὅμως, ὅτι αἱ πυρκαϊαὶ προέρχονται πολλὰκις ἐκ τῶν ἀποφρονῶντων ἐξ αὐτῶν κέρδος τι, εἶνε πάντοτε ζωηρὰ, καὶ τὰ πράγματα ἀπέδειξαν συχνότατα, ὅτι ἡ ὑποψία αὕτη δὲν εἶνε ἀνυπόστατος. Ἐντεῦθεν καὶ ὁ λαὸς διατελεῖ ἐν διηνεκῇ ἀγωνίᾳ. Φοβεῖται τοὺς ὑδροφόρους, τοὺς ἀχλοφόρους, τοὺς ἀρχιτέκτονας, τοὺς ξυλοπώλας καὶ ἀσβεστοπώλας, μάλιστα δὲ πάντων τοὺς ὑπερέτας, οἵτινες συναποτελοῦσι τὸν χειριστὸν συρφετὸν τῆς Κωνσταντινουπόλεως, καὶ ὧν οἱ πλεῖστοι εἶνε συνηνωμένοι μὲ κλέπτας, οἵτινες καὶ αὐτοὶ εἶνε συντεταγμένοι εἰς ἐταιρίας καὶ ἐπιτροπὰς, παρ' ὧν ἄλλαι μουσικαὶ ἐταιρίαι ἀγοράζουσι τὰ κλοπιμαῖα πράγματα, καὶ διευκολύνουσι διαφοροτρόπως τὸ ἐγκλημα. Ἡ δ' ἐπιτόπιος ἀστυνομία δεικνύει πρὸς τοὺς ἀνθρώπους τούτους τοιαύτην ἀδυναμίαν, διὰ νὰ μὴ εἰπωμεν ἐπιεικίαν, ὥστε τὰ ἀποτελέσματα αὐτῆς εἶνε ὅμοια πρὸς τὰ τῆς συνοχοῆς. Οὐδέποτε κατεδικασθῆ ἐμπρηστής. Οὐδέποτε οἱ κλέπται μετὰ τὰς πυρκαϊὰς συλλαμβάνονται, οὐδὲ τιμωροῦνται. Ἐπιτόπιον δὲ τῶν πραγμάτων, ὅσα κατὰσχῆ ἡ ἀστυνομία, ἀποδίδονται εἰς τοὺς ἰδιοκτῆτας. Ἐκτός δὲ τούτου, ἐπειδὴ εἰς Κωνσταντινοῦπολιν συρρέει ὄχλος συρφετιώδης ἐκ πάσης χώρας, ἡ ἐνέργεια τῆς ἀστυνομίας δεσμεύεται μυριαστρόπως καὶ ὑπὸ τῶν διεθνῶν συνθηκῶν, τὰ προξενεῖα διεκδικοῦσιν ὑπὲρ ἑαυτῶν τοὺς ὁμοεθνεῖς κακούργους, αἱ δίκαιαι διαρκουσίαι ἐνα αἰῶνα, πολλοὶ ἔνοχοι δραπετεύουσιν, ὁ φόβος τῆς ποινῆς οὐδαμῶς σχεδὸν χρησιμεῖ εἰς χαλινεργίαν τῶν κακούργων, καὶ ἡ κατὰ τὰς πυρκαϊὰς διασπαγὴ θεωρεῖται ὑπ' αὐτῶν ὡς προνομία πωποληθῶς ἀνεγνωρισμένη ὑπὲρ αὐτῶν ὑπὸ τῆς ἐξουσίας, ὅπως ἄλλοτε ὑπὲρ τοῦ στρατοῦ ἡ διασπαγὴ τῶν ἀλιπσομένων πόλεων. Διὰ τοῦτο καὶ ἡ λέξις «πυρκαϊὰ» σημαίνει ἀκόμη διὰ τοὺς κατοίκους τῆς Κωνσταντινουπόλεως «ὕλας συλλήβδην τὰς συμφορὰς», καὶ ἡ κραυγὴ «Γιαγκὴν βάρ» εἶνε πάντοτε κραυγὴ φοβερὰ, ἐπίσημος, δειρῆρα, ἢν ἅμα ἐνωτισθεῖσα συνταράσσεται μέχρι τῶν ἐσχάτων μυθῶν τῆς καρδίας, ὡς ἂν εἰ ἐνωτίζετο τὸ ἀγγελμα θελήτου μάλιστα. Τίς οἶδε δὲ ποσάκις ἀκόμη θὰ εἶνε ἀνάγκη ν' ἀποτεφρωθῇ ἡ μεγάλη μητρόπολις καὶ ν' ἀνοικοδομηθῇ ἐκ τῆς τέφρας τῆς, πρὶν ὁ ἑβρωπαϊκὸς πολιτισμὸς ἐμπήξῃ τὴν σημαίαν του ἐπὶ τῶν ἀνακτόρων τοῦ Δολμάμπασε.

Ἄλλοτε, ἅμα ἐρηγνυμένης πυρκαϊᾶς ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἐὰν κατὰ τὴν στιγμήν ἐκείνην ὁ Σουλτάνος εὐρίσκει ἐν τῇ χερσίῳ, τὴν ἀγγελίαν τοῦ κινδύνου ἐκόμιζε πρὸς αὐτὸν ὀδάλικισσα, ἐνδεδυμένη ὅλη πορφυρὰ ἀπὸ τοῦ κεφαλοδέσμου μέχρι τῶν ἀνδάλων, διατεταγμένη νὰ παρουσιασθῇ πρὸς αὐτὸν, ὅπουδῆποτε καὶ ἐν

εὐρίσκειτο, ἀκόμη καὶ εἰς τὰς ἀγκάλας τῆς προσφιλεστάτης τῶν ὑπ' αὐτοῦ εὐνοουμένων γυναικῶν. Δὲν εἶχε δὲ νὰ πράξῃ τι ἄλλο παρὰ νὰ παρουσιασθῇ μόνον εἰς τὸ κατώφλιον τῆς ὑβρας· τὸ πύρινον χροῖμα τῶν φορεμάτων τῆς ἴτο ἡ σιωπηλὴ ἀγγελία τῆς συμφορᾶς. Ἐ λοιπὸν! τίς οὐκ ἐπίστευεν, ὅτι ἐκ τῶσων καὶ τῶσων μεγαλοπρεπῶν ἔμα καὶ φοβερῶν εἰκόνων, ὅσαι ἀναπαρίστανται εἰς τὴν διάνοιάν μου, ὁσάκις συλλαγίζομαι τὰς πυρκαϊὰς τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἡ μορφή τῆς ὀδάλικισσας ταύτης εἶνε ἡ ὑπὲρ πάσας τὰς ἄλλας διασείσουσα τὴν καρδίαν μου ὡς καλλιτέχνου; Ἡ θεία νὰ ἦμην ζωγράφος διὰ νὰ ζωγραφίσω τὴν εἰκόνα ἐκείνην, καὶ θὰ ἱκετεύσω ὅλους τοὺς ζωγράφους νὰ πράξωσι τοῦτο, μέχρις οὐ εὐρεθῇ τις ἐραστὴς τοῦ θέματος, εἰς ἃν θέλω ἀφείλῃ χάριτας διὰ βίου. Ἴδου δὲ τὸ ἔργον τοῦ καλλιτέχνου! Ἐν τῶς θαλαμίσκου τοῦ αυτοκρατορικοῦ χαρμελίου, μὲ τάνητας καὶ παραπετάσματα ὀλοσηρικὰ διασκευασμένου, καὶ διαυγαζομένου ὑπὸ φωτὸς μετριωτάτου, ἐπάνω πλατέος διθανίου, εἰς τὸ πλευρὸν Κιρκασίας ξανθῆς δεκαπεντούτιδος καταγολίστου ἀπὸ μαργαρίτας, θέλει παρασταθῆ Σελίμ ὁ Α', ὁ φοβερός Σουλτάνος, καθ' ἣν στιγμήν ἀποσπᾶται ἐκ τῶν ἀγκάλων τῆς καδίνας του, καὶ προσηλώνει τοὺς ἐντρόμους τοῦ ὀφθαλμοῦ ἐπὶ τῆς πέρφυρονδύτου ὀδάλικισσας, ἥτις, ἄφρων, ἀπιστία, ὀρθία ἐπὶ τοῦ κατωφλίου ὡς ἄγαλμα, μὲ ὄχρον τὸ πρόσωπον, καὶ ἐκφράζον σέβας ἅμα καὶ πῶμον, φαίνεται ὡς νὰ λέγῃ: — Βασιλεῦ τῶν βασιλέων, ὁ Ἄλλᾳχ σὲ καλεῖ καὶ ὁ περὶ ὀνόματος λαός σου σὲ ἀναμένει! — καὶ ὑπανεργεῖουσα τὸ παραπέτασμα τῆς ὑβρας δεικνύει εἰς τὸ ἄκρον ἀπόψεως κυανοχρόου, διανοιγομένης πέραν ἐνός ἐξώστου, τὴν ἀπέραντον πόλιν καπνίζουσαν.

* * *
ΤΑ ΓΕΙΚΗ

Τὸν περὶ τὰ ἀρχαῖα τείχη τῆς Σταμποῦλ γύρον ἠθέλησα νὰ τὸν κάμω μόνος, καὶ συμβουλεύω ὅλους τοὺς Ἰταλοὺς, ὅσοι θὰ ὑπάγουν εἰς Κωνσταντινοῦπολιν νὰ μὲ μιμηθῶν, διότι τὰ μεγάλα ἐρημικὰ εἶρηκα δὲν ἐμποιοῦσι βλαβεῖαν καὶ μόνιμον αἰσθήσιν εἰμὴ εἰς τὸν ὅστις ἐπιδοθῇ ἀπερισπαστῶς εἰς τὴν θεωρίαν αὐτῶν, ἀπερισπαστῶς δὲ καὶ ἐν σιγῇ ἀφῆθῃ εἰς τὸν ῥόθον τῶν ἰδίων αὐτοῦ συλλογισμῶν. Ἐπρόκειτο δὲ νὰ κάμω περίπατον ὡς ἔγγιστα δεκαπέντε ἰταλικῶν μιλίων πεζῶς, ὑπὸ τὰς ἀκτίνας τοῦ ἡλίου, καὶ δι' ὀδῶν ἐρήμων. — Ἰσως — εἶπα πρὸς τὸν φίλον μου — ἡ εἰς τῆς μοναχίας Οὐλφίς μὲ καταλάβῃ εἰς τὸ μέσον τοῦ δρόμου, καὶ σὲ ἐπικαλεσθῆ ὡς ἄγιον· ἀλλ' ἐπὶ τέλος, θέλω νὰ ὑπάγω μόνος. — Ἄνεκούφισα ὀλίγον τὸ βαλάντιόν μου διὰ τὴν περίπτωσιν, καθ' ἣν κλέπτης τις περιάστειος ἤθελε θελήσῃ νὰ ἴδῃ ἐντὸς αὐτοῦ· ἔβριψά τι ἐντὸς τῶν ἀπλήστων σωλήνων, διὰ νὰ δύναμαι νὰ εἰπω ἔ-

πειτα πρὸς ἑμαυτὸν: — «Σιώπα, ἀναθεματισμένη λύκε» — καὶ ἠψάμην τῆς ὀδοπορίας περὶ τὴν ὀγδόην πρωϊνὴν ὥραν ὑπὸ οὐρανὸν ἀπονηθέντα ἐκ μικρῆς τινος κατὰ τὴν νύκτα βροχῆς, ὀδοῦσας πρὸς τὴν γέφυραν τῆς Σουλτάνα-Βαλιδῆς.

Τὸ σχέδιόν μου ἦτο νὰ ἐξέλθω τῆς Σταμποῦλ διὰ τῆς πύλης τῆς συνοικίας τῶν Βλαχερνῶν, νὰ διατρέξω τὴν γραμμὴν τῶν τειχῶν ἀπὸ τοῦ Χρυσοῦ Κέρατος μέχρι τοῦ Ἑπταπυργίου, καὶ νὰ ἐπιστρέψω ἀκολουθῶν τὸ παράλιον τῆς Προποντιδος, περικύπτων οὕτως ὄλον τὸ μέγα τρίγωνον τῆς μουσουλμανικῆς πόλεως.

Ἐξελθὼν τῆς Πύλης, ἐστράφη πρὸς τὰ δεξιὰ, καὶ προσχώρησα εἰς τὴν εὐρείαν συνοικίαν, ἣτις καλεῖται Ἰσταμποῦλ διασαρῆ, ἣτοι ἐξωτερικὴ Σταμποῦλ, καὶ εἶνε μακρὰ ταινία πόλεως, περιλαμβανομένη μεταξὺ τῶν τειχῶν καὶ τοῦ λιμένος, ὀλόκληρος κατεχομένη πρὸς οἰκίσμων καὶ ἀποθηκῶν ἐλαίου καὶ ἔλαιον, πλειστάκις δ' ἀποτεφρωθεῖσα ὑπὸ τῆς πυρκαϊᾶς. Μεταξὺ τῶν στενωπῶν καὶ τῆς ὄχθης τοῦ Κερατίου κόλπου, ἥς κατὰ μήκος ἐκτείνεται σειρά μικρῶν ἐπισπιῶν καὶ ὄρμων, μετῶν πλοίων καὶ λέμβων, ὑπάρχει ἀδιάκοπος τύρβη ἀχθοφόρων, ὄνων καὶ καμήλων, παράδοξον μίγμα ὄχλου παραδόξου καὶ πραγμάτων ῥυπαρῶν, ὠρυγμὸς ἀκατάληπτος, ὅστις μεταφέρει τὴν διάνοιαν εἰς τοὺς θαυμαστοὺς ἐκείνους λιμένας τῆς θαλάσσης τῆς Ἰνδικῆς καὶ Κίνας, ὅπου συναντῶνται οἱ λαοὶ καὶ τὰ εμπορεύματα δύο ἡμισφαιρίων. Τὰ πρὸς τὸ μέρος τοῦτο τῆς πόλεως τείχῃ ἔχουσιν ὕψος ἀνθρώπου πενταπλάσιον, εἶνε μ' ἐπάλλεσι, καὶ ἀνὰ πᾶν ἐκατοστὸν βῆμα ὑψοῦνται πυργίσκοι τετράγωνοι, πολλὰχοῦ δὲ εἶνε τὰ τείχη ἠραιωμένα· ἀλλὰ τὸ μέρος τοῦτο τῶν τειχῶν εἶνε τὸ ἥμιστον ἀξιοσημείωτον καὶ ὡς πρὸς τὴν τέχνην καὶ ὡς πρὸς τὰς ἀναμνήσεις. Διήλθον τὴν συνοικίαν τοῦ Φαναρίου, ἀκολουθῶν τὸ παράλιον ἀνάμειστον ὀπωροπωλείων, ζαχαροπωλείων, ῥακοπωλείων, ῥοσολιοπωλείων, καὶ μαγειρείων ὑπαίθρων, ἐν τῷ μέσῳ ὠραίων ναυτῶν ἐλλήνων ἐχόντων στάσεις ὁμοίας πρὸς τὰς τῶν ἀρχαίων αὐτῶν Ἰσοτήτων· περιήλθον τὴν εὐρυτάτην ἑβραϊκὴν συνοικίαν· διέτρεξα τὴν σιωπηλὴν συνοικίαν τῶν Βλαχερνῶν, καὶ ἐπὶ τέλους ἐξῆλθον τῆς πόλεως διὰ τῆς πύλης τῆς καλουμένης Ἐγγί-καπού, ὀλίγον μακρὰν τῆς ὄχθης τοῦ Κερατίου κόλπου. Ταῦτα ἐβρέθησαν εὐκόλως ἐνταῦθα· ἀλλ' ἡ ὀδοπορία αὕτη εἶνε μίξις καὶ ἡμισείας ὥρας, ἄλλοτε μὲ ἀνηφόρους καὶ ἄλλοτε μὲ κατηφόρους, ἐπὶ λιθοστρώτων ἀπεράντων, διὰ στενωπῶν ἀτελευτήτων, ὑπὸ ὄλουτος ζοφεροῦς, διὰ μέσου ἀπειρομεγέθων ἐρημικῶν χωρίων, ὅπου ἄλλη φωνὴ δὲν ἀκούεται παρὰ ἢ ἐκ τῆς ἄκρας τῶν μιναρῶδων τοῦ τζαμίου τοῦ Σελίμ. Ἀφ' οὗ φθάσῃ τις εἰς μέρος τι, παύει πλέον νὰ βλέπῃ πρόσωπα καὶ ἐνδύματα φραγκικὰ· μετὰ τοῦτο ἀφανίζονται οἱ ἑβρωπαϊκῶς οἰκίσκοι,

ακολούθως τὸ λιθόστρωτον, μετέπειτα αἱ ἐπιγραφαι τῶν ἐργαστηρίων, μετέπειτα αἱ ἐπιγραφαι τῶν ὁδῶν, καὶ ἐπὶ τέλους πᾶς ἕως ἐργασίας. Ὅσῳ δὲ μάλλον προχωρεῖ τις, τόσο μάλλον καὶ τῶν σκέλλων τὸ βλέμμα γίνεται βλοσυρότερον, καὶ τὸ τῶν τουρκοκαϊδίων σολμηρότερον, καὶ ἀποκρούπτουσι ἐπιμελέστερον τὸ πρόσωπόν των αἱ Τούρμισσι, μέχρις οὐ ἐπὶ τέλους εὐρέσκειται τις ἐν πλήρει ἀσιατικῇ βαρβαρότητι, καὶ ἡ ὀδοποιία, ἣτις συνετελέσθη ἐντὸς δύο ὠρῶν, νομίζεις ὅτι διήρκεσε δύο ἡμέρας.

Ἐξελθὼν ἀπὸ τοῦ Βῆρι-καποῦ, ἐστράφην ἀριστερᾶ καὶ εἶδα ἀπροσδοκῆτως ἐν εὐρύτατον τμήμα τῶν περιφήμων τειχῶν, ἕτινα ὑπερασπίζουσι τὴν Σταμπούλ ἀπὸ τῆς ξηρᾶς.

Ἀπὸ τῆς στιγμῆς ἐκείνης μέχρι σήμερον κάρηλλον τρία ἔτη· ἀλλὰ τὴν στιγμὴν ἐκείνην δὲν δύναμαι ν' ἀναπολήσω εἰς τὴν μνήμην ἕνευ αἰσθημάτωντος ζωηροτάτου θαυμασμοῦ. Ἄγνοῦ εἰς ποῖον ἄλλο μέρος τῆς Ἀνατολῆς εὐρίσκονταί οὕτω συννηωμένα τὸ μεγαλεῖον τῶν ἀνθρωπίνων ἔργων; τὸ μέγεθος τῆς δυνάμεως, ἡ δόξα τῶν αἰώνων; ἡ σεμνὴ ἐπιστημότης τῶν ἀναμνήσεων, ἡ ἐκ τῶν ἐρεπίων θλίψε, καὶ τῆς φύσεως τὰ κάλλη. Εἶνε θέα, ἐμπνέουσα ἑμοῦ θαυμασμόν, σέβας καὶ τρόμον· θέαμα ἄξιον μιᾶς βασιλείας τοῦ Ὀμήρου. Ἄμα ὡς ἀποβλέψῃ τις εἰς τὸ θέαμα ταῦτο, ἀποκαλύπτεται τὴν κεφαλὴν καὶ ἀνακράζει: — Δόξα! — ὡς ἐὰν ἔχῃ ἐνώπιον αὐτοῦ σειρὰν ἀτελεύτητον γιγαντείων ἡρώων ἠρωτηριασμένων.

Ὁ περίβολος τῶν τειχῶν καὶ τῶν ὑπερμεγέθων πύργων ἐκτείνεται ἐπ' ἀθέατον, ἀνερχόμενος καὶ κατερχόμενος κατὰ τὰ ἐκάστοτε συναντῶντα ὑψώματα καὶ κοιλάματα τῆς γῆς, εἶνε δὲ ἡ ἀνωμαλία αὕτη τόσο μεγάλη, ὥστε ἄλλοῦ μὲν νομίζεις ὅτι τὰ τεῖχη ἐγκαταχωρῶν ἔντὸς τῆς γῆς, ἄλλοῦ δὲ ὅτι καταστρέφουσι τὴν κορυφὴν ὄρους. Ποικίλλει δὲ μεγάλως καὶ τὸ σχῆμα τῶν ἐρεπίων, καὶ τὸ χροῖμα τὸ σοβαρὸν καὶ αὐστηρὸν αὐτῶν, ἀρχόμενον ἀπὸ τοῦ μελανοποῦ καὶ σχεδὸν μέλανος καὶ ἀπολήγον εἰς τὸ κίτρινον καὶ σχεδὸν χρυσοῦν, καὶ πληροὶ ταῦτα πάντα βλάστησις ὑλαμανῆς βαθυπράσινης, ἀναρριζωμένη εἰς τὰ τεῖχη, κακπαίπτουσα πάλιν ἐκείθεν κατὰ στεφάνας ἀπὸ τῶν ἐπάλλεων καὶ ἀπὸ τῶν πολεμιστῶν, ἀνερχοῦσα κατὰ λοφίαν ὑψηλὰς εἰς τὰς ἀκρας τῶν πύργων, καταπυκνωμένη εἰς πυραμιδαὶς ὑψηλοτάτας, καταπίπτουσα ἐν εἶδει καταβρακτιῶν ἀπὸ τῶν μετὰ τῶν πύργων τειχῶν, κατακαλύπτουσα βήγματα, βωγμάς καὶ χάνδακας, καὶ προχωροῦσα ἕως εἰς τὸν δρόμον. Ὑπάρχουσι δὲ τρεῖς τεῖχη συναποτελοῦντα ὡς τινα κλίμακα γιγάντειον ἐρεπίων· τὸ ἐσωτερικὸν τειχος, τὸ καὶ ὑψηλότερον, ἔχον κατὰ διακείμενα βραχέα καὶ ἴσα ὑψηλοῦς τετραγώνους πύργους· τὸ μεσαῖον, ὠχυρωμένον μὲ μικροῦς στρογγύλου; πύργους, καὶ τὸ ἐξωτερικόν, τὸ καὶ ταπει-

νότερον, προφυλαττόμενον ὑπὸ τάφρου πλατυτάτης καὶ βαθυτάτης, ἣτις κατὰ μὲν τοὺς ἀρχαίους χρόνους ἐπληροῦτο ὕδατος ἐκ τοῦ Κερατίου κόλπου καὶ ἐκ τῆς Προποντίδος, νῦν δὲ καλύπτεται ὑπὸ χόρτον καὶ φρυγάνων. Ὅλα ταῦτα τὰ τεῖχη εἶνε καὶ σήμερον σχεδὸν ὅποια καὶ τὴν ἐπιούσαν τῆς ἀλώσεως· διότι ὀλίγιστα πράγματα εἶνε αἱ ἐπισκευαὶ τοῦ Μωάμεθ καὶ Βαγιαζήτ τοῦ Β'. Ἀκόμη καὶ σήμερον φαίνονται τὰ βήγματα, ὅσα ἦνοιξαν τὰ ἀπειρομεγέθη κανόνια τοῦ Ὀρβάνου, τὰ ἔχνη τῶν προσβολῶν τῶν κριῶν καὶ καταπελτῶν, τὰ βήγματα τὰ ἐκ τῶν ὑπονόμων, καὶ ὅλα τὰ σημεῖα, ὅσα δηλοῦσι τὰ μέρη ὅπου ἐπεχειρήθησαν αἱ μανιωδέστεραι ἐφοδοὶ καὶ ἀνετετάχθη ἡ πλέον ἀπηλπισμένη ἄμυνα. Οἱ στρογγύλοι πύργοι τοῦ μεσαίου τείχους εἶνε σχεδὸν ὅλοι κατηρειπωμένοι μέχρι βάσεως· οἱ πύργοι τῶν ἐσωτερικῶν τειχῶν σχεδὸν ὅλοι ὄρθοι, ἀλλ' ἄνευ ἐπάλλεων, ἠκρωτηριασμένοι, καὶ ἀπολεπυνηθέντες τὴν κορυφὴν αὐτῶν, ὡς κορμοὶ δένδρων ὑπερμεγέθους ἀποξυνηθέντες διὰ πελέκους, διεβήγημένοι δὲ ἀπὸ κορυφῆς μέχρι βάσεως, ἢ διασκαμμένοι κατὰ τὴν βᾶσιν ὡς σκοπέλοι καταφαγωμένοι ὑπὸ τῆς θαλάσσης. Τεράτεια ἀπειρομεγέθη τοῦ τείχους, κατακρημνισθέντα ἀπὸ τῶν ἐν τῷ μέσῳ τῶν πύργων τειχῶν, πληροῦσι τὸν διάμεσον χώρον τοῦ μεσαίου τείχους, τὸν πρὸ τοῦ ἐξωτερικοῦ, καὶ τὴν τάφρον. Μικροὶ στενωποὶ ἔρπουσι μετὰ τὸ χλίδου καὶ τῶν χόρτων καὶ ἀφανίζονται εἰς τὴν βαθειὰν σκιάν τῆς ὑπερκειμένης βλαστήσεως, ἀνὰ μέσον τῶν μεγάλων λίθων τῶν τειχῶν καὶ τῶν χαλαρῶν τῆς ἐκ τῶν κατακρημνισθέντων τειχῶν ἀπογυμνωθείσας γῆς. Ἐκείστη μοῖρα προμαχῶνος, περιλαμβανομένου μετὰ τὸν δύο πύργων, εἶνε εἰκὼν ἐκπληκτικὴ ἐρεπίων καὶ βλαστήσεως, πλήρης μεγαλειότητος καὶ μεγαλοπρεπειᾶς. Τὰ πάντα εἶνε κολοσσιακὰ, ἄγρια, λάσια, ἀπειλητικὰ, καὶ φερόντα τὸν χαρακτῆρα κάλλους μεγαλοπρεποῦς ἔμα καὶ θλιβεροῦ, ἐμπνέοντος σεβασμόν. Νομίζει τις ὅτι βλέπει ἄλυσιν ἀτελεύτητον φρουρίων τιμαριωτικῶν, ἢ τὰ λείψανα τῶν θαυμασιῶν ἐκείνων τειχῶν, ἕτινα περιέβαλλον τὰ μεγάλα καὶ μυθικὰ κράτη τῆς ἀσιατικῆς Ἀνατολῆς. Ἢ Κωνσταντινούπολις τοῦ δεκάτου ἐνάτου αἰῶνος ἀφανίζεται, καὶ ἀναφαίνεται ἡ πόλις τῶν Κωνσταντίνων· ἀναπνέει τὸν ἀέρα τοῦ δεκάτου πέμπτου αἰῶνος· ὅλοι οἱ διαλογισμοὶ φέρονται πρὸς τὴν ἡμέραν τῆς ἀπειρομεγέθους ἀλώσεως, καὶ ὁ Θεατῆς μένει πρὸς στιγμὴν ἐκθαμβος καὶ κατάπληκτος.

Ἢ πύλη, δι' ἣς εἶχε ἐξέλθῃ, καλουμένη ὑπὸ τῶν Τούρκων Βῆρι-Καποῦ, ἦτο ἡ περιώνυμος πύλη Καλιγαρία, δι' ἣς εἰσῆλθε Ὀρμαβειῶν ὁ Ἰουστινιανός, καὶ δι' ἣς κατόπιον εἰσέβαλεν ὁ Ἀλέξιος Κομνηνός. Ὅπως καταλάβῃ τὸν Ἰβάνον. Ἐνώπιον αὐτῆς ὑπάρχει νεκροταφεῖον μουσουλμα-

νικόν. Κατὰ τὰς πρώτας ἡμέρας τῆς πολιορκίας ἐστάλη ἐκεῖ τὸ ὑπερμεγέθους κανόνιον τοῦ Ὀρβάνου, οὗτινος περίεξ εἰργάζοντο τριακόσιοι πυροβολησταὶ, καὶ ὅπερ μόλις ἠδύνατον νὰ μετακινήσασιν ἑκατὸν βόες. Τὴν Πύλην ὑπερσπίζετο κατὰ τῆς ἀριστερᾶς πτέρυγος τοῦ τουρκικοῦ στρατοῦ, ἐκτεινομένης μέχρι τοῦ Κερατίου Κόλπου, Θεόδωρος ὁ Καρυστινός, καὶ ὁ Ἰωάννης Γράντ. Ἀπὸ τοῦτου δὲ τοῦ μέρους μέχρι τῆς Προποντίδος δὲν ὑπάρχει πλέον οὔτε πρᾶστειον οὔτε οἰκία, ἢ ὁδὸς προχωρεῖ εὐθεῖα μετὰ τῶν τειχῶν καὶ τῆς πεδιάδος, καὶ οὐδὲν ὑπάρχει τὸ φέρον ἀντιπερισπασμόν εἰς τὴν θεωρίαν τῶν ἐρεπίων. Ἐφ' ἱκανὸν διάστημα ὠδοιπόρουν μετὰ τὸν δύο κοιμητηρίων, τοῦ μὲν ἀριστεροῦθεν χριστιανικοῦ, ὑπὸ τὰ τεῖχη, τοῦ δὲ δεξιόθεν μουσουλμανικοῦ, εὐρυτάτου καὶ σκιαζομένου ὑπὸ δάσους κυπαρίσσω. Ὁ ἥλιος ἔκαιεν, ἡ ὁδὸς προσεκτείνετο ἐνώπιόν μου λευκὴ καὶ μονήρης, καὶ ἀνυφουμένη ἐκ διακλειμμάτων, διασταύρων ἐπὶ τῶν ὑψώματων κατ' εὐθείαν γραμμὴν τὸν καθαρότατον οὐρανόν. Καὶ ἔνθεν μὲν διεδέχοντο οἱ πύργοι τοὺς πύργους, ἔνθεν δὲ οἱ τάφοι τοὺς τάφους. Δὲν ἤκουα τί ἄλλο παρὰ τὸν ἔρρυθμον ἦχον τῶν βηματικῶν μου καὶ ἐκ διακλειμμάτων τὸν κρότον σαύρας τρεχούσας μετὰ τῶν χόρτων. Ἦθευσα οὕτως ἐφ' ἱκανὸν διάστημα τόπου, μέχρις οὐ ἐφθασα ἀπροσδοκῆτως ἐνώπιον ὠραίας πύλης τετραγώνου, ἐχούσης ὑπεράνω αὐτῆς μεγάλην ἀψίδα καὶ εἰς τὰ πλάγια τῆς δύο μεγάλους ἀκταγώνους πύργους. Ἦτο ἡ πύλη τῆς Ἀδριανουπόλεως, ἡ Πολυάνδρος τῶν Ἑλλήνων, ἐκείνη, ἣτις ἐν ἔτει 625 μ. Χ. ἐπὶ Ἡρακλείου ὑπέστη τὴν φοδερὰν σύγκρουσιν τῶν Ἀδάρων, τὴν ὅποιαν ἀκαλοῦθως σπέρησιν οἱ ἀδελφοὶ Παῦλος καὶ Ἀντωνίνος Τρωίλος οἱ Βοικάρδοι κατὰ τοῦ κατακτητοῦ Μωάμεθ τοῦ Β', καὶ δι' ἣς ἐν τοῖς μετέπειτα χρόνοις ἐγένοντο αἱ ἔξοδοι καὶ αἱ Ὀρμαβευτικαὶ εἰσοδοὶ τῶν μουσουλμανικῶν στρατῶν. Οὔτε ἐμπρὸς οὔτε ὀπίσω ὑπῆρχε ψυχρὴ ζῶσα. Αἰφνης ὅμως ἐξῆλθον ἐκείθεν καλπάζοντες δύο ἵπποι τοῦρκοι, μὲ περιστόλιξαν εἰς νέφος κονιορτοῦ, καὶ ἠφανίσθησαν εἰς τὴν ὁδὸν Ἀδριανουπόλεως· μετ' ὃ ἐπῆλθεν ἡ προτέρα σιωπὴ.

Ἐκείθεν, στρέψας τὰ πόδια πρὸς τὰ τεῖχη, προχωρήσα εἰς τὴν ὁδὸν τῆς Ἀδριανουπόλεως, κατέβην εἰς τὴν κοιλάδα τοῦ Λύκου, ἀνέβην εἰς ὑψώματι, καὶ εὐρέθην ἐνώπιον τοῦ εὐρυτάτου κυματοειθοῦς καὶ ξηροῦ πεδίου Δαροῦ πασσά, ὅπου ἔστησε τὸ στρατηγεῖόν του Μωάμεθ ὁ Β' κατὰ τὴν πολιορκίαν τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Ἐστάθην ἀκίνητος ὀλίγας στιγμὰς ἐκεῖ, στρέφον τὸ βλέμμα περίεξ καὶ κρατῶν τὴν χεῖρα ὑπεράνω τῶν ὀφθαλμῶν, ὡς διὰ ν' ἀναζητήσω τὰ ἔχνη τῶν αὐτοκρατορικῶν σκηνωμάτων, καὶ ν' ἀνακαραστήσω πρὸς ἐμαυτὸν τὸ μέγα καὶ ξένο θέαμα, ὅπερ ὀκπαρίσα ὁ χῶρος ἐκεῖνος περὶ τὰ τέλη τοῦ ἔκρος τοῦ 1453. Ἐκεῖ κυρίως συνέβηεν ὡς εἰς τὴν καρδίαν

αὐτῆς ἡ ζῶη ἔλαυ ἐκείνου τοῦ ἀπειραριθμοῦ στρατοῦ, ὅστις περιέσφιγγεν εἰς τὴν φοδερὰν αὐτοῦ ἀγκύλην τὴν ἐπιθάνατον πόλιν. Ἐκείθεν ἐξεδίδοντο αἱ κεραυνοβόλοι διαταγαί, αἵτινες ἐκείνον τοὺς βραχίονας ἐκατοντακιχίλων ἐργατῶν, οἵτινες ἔσυρον διὰ τῆς ξηρᾶς διακόσια κάτεργα ἀπὸ τοῦ ὄρου τοῦ Βεσικ-τασι εἰς τὸν ὄρου τοῦ Κασήμ-πασσά, αἵτινες κατεβίβαζον εἰς τὰ σπλάγγνα τῆς γῆς στρατοὺς ὑπονομευτῶν Ἀρμενίων, αἵτινες ἐξοπλέυον ἐξ ἑκατῶν μερῶν τὰ τάγματα τῶν κηρύκων, ὅπως ἀναγγεῖλωσι τὴν ὥραν τῆς ἐφόδου, καὶ ἔτεινον ἐν διαστήματι χρόνου, ὅσοις ἀπαιτεῖται ὅπως περιστρέψῃ τις τὰ σφαιρίδια κομβολογίου, τριακοσίας χιλιάδας τόξων καὶ ἐξεγύμνουν τριακοσιακιχίλια σπαθία. Ἐκεῖ συνηντῶντο οἱ ὠχροὶ ἀπεσταλμένοι τοῦ Κωνσταντίνου μὲ τοὺς Γενουαίους τοῦ Γαλατᾶ, ἐλθόντας ἐκεῖ πρὸς πώλησιν τοῦ ἐλαίου, ὅπερ ἐχειρίζετο ὅπως δροισιθῶσι τὰ κανόνια τοῦ Ὀρβάνου, καὶ μὲ τοὺς προσκόπους μουσουλμάνους, οἵτινες κατεσκόπευον ἀπὸ τῆς παραλίας τῆς Προποντίδος μὴ ἐπιφανῶσι τοῦ εἰς τὸ ἔκρον τοῦ δριζόντος οἱ εὐρωπαϊκοὶ στόλοι φέροντες τὴν τελευταίαν βοήθειαν τοῦ Χριστιανισμοῦ εἰς τὸ τελευταῖον προπύργιον τῶν Κωνσταντίνων. Ἐκεῖ ὑπῆρχε μυρμηκία ὀλόκληρος ἀρνησιθρήσκων χριστιανῶν, τυχοδιωκτῶν ἀσιατῶν, γερρόντων σεχιδῶν, δερβίσιδων κατίσχων, κατεξοχισμένων, καὶ ἡλαττωμένων ἐκ τῶν μακρῶν πορείων, οἵτινες ὑπήγαινον καὶ ἤρχοντο ἀνήσυχτοι περὶ τῶν σκηνῶν τεσσαρεσκαίδεκακιχίλων Γενιτσάρων, μετὰ τὴν σειρῶν ἀτελευτήτων ἵππων ἐπισσεγμένον, ὑψηλῶν καμῆλων ἀκινήτων, καταπελτῶν καὶ μυθροβόλων συντετριμμένων, τεμαχίων κανόνων διεβήγημένων, καὶ πυραμιδῶν ὑπερμεγέθων μύδρων ἐκ γρανίτου, διασταυρούμενοι μὲ συνόδιος στρατιωτῶν κατεσκονισμένων, οἵτινες μετεκομίζον ἀνὰ δύο ἀπὸ τῶν τειχῶν πρὸς τὴν ἀναπεπταμένην πεδιάδα πτώματα παραμορφωμένα καὶ τραυματίας ὤρουμένους, διὰ μέσου νέφους ἀδικυκτοῦ καπνοῦ. Ἐν μέσῳ δὲ τῶν σκηνῶν τῶν Γενιτσάρων ὑψοῦντο αἱ ποικιλόχρωμοι σκηναὶ τῆς Αἰλῆς, καὶ ὑπεράνωθεν αὐτῶν ἡ πορφυρᾶ σκιάς Μωάμεθ τοῦ Β'. Κατὰ πᾶσαν δὲ πρῶτην ἔμα τῆς ἡοῦς ὑποφωσκούσης, ἦτο αὐτὸς ἐκεῖ ὄρθος πρὸς τῆς θύρας τῆς σκιάδος του, ὠχρὸς ἐκ τῆς ἀνησυχίας ἀγρυπνίας τῆς νυκτὸς, μὲ τὸ μέγα σαρβικόν του κεκοσμημένον μὲ κίτρινην πτερωτὴν λοφίαν καὶ τὸ μακρὸν αἵματόχρουν καφτάνιον του, προσηλῶν τὸ ἄστειον βλέμμα του ἐπὶ τῆς μεγαλοπόλεως, ἣτις ἐξετείνετο ἐνώπιόν του, βασιανίζον μὲ τὴν μίαν χεῖρα τὴν πυκνὴν αὐτοῦ μάσκη γενεσιάδα, καὶ μὲ τὴν ἄλλην τὴν ἀργυρᾶν λαβὴν τοῦ κυρτοῦ τοῦ ἐγγχειριδίου. Ἐγγὺς αὐτοῦ ἦτο ὁ Ὀρβάνος, ὁ ἐφευρτής τοῦ θαυμασιῶτος κανονίου, ὅπερ ἐκείθεν ἐκρηγνόμενον μετ' ὀλίγας ἡμέρας νὰ ἐκσφενδονήσῃ τὰ δόξα του ἕως εἰς αὐτὴν τὴν πλατεῖαν τοῦ Ἰπποδρόμου· ὁ ναύαρχος Μπαλατᾶ-ὄγλου, τεταραχμένος

ἤδη ἐκ τοῦ προαισθήματος τῆς ἡττης του, ἦτις ἔκαμε νὰ πέσῃ κατὰ τῆς κεφαλῆς του ἡ χρυσὴ βιάδος τοῦ Μεγάλου Κυρίου· ὁ παράτολμος διοικητὴς τοῦ Ἐπεπολίν, τοῦ μεγάλου κινητοῦ φρουρίου, ἐπεγεμμένον μὲ πύργους καὶ καταφράκτου μὲ σιδηρὰς ἀκάνθας, ὅπερ κατέπεσεν ἀκολούθως ἀποτεφρωμένον πρὸ τῆς πύλης τοῦ Ἁγίου Ῥωμανοῦ· στεφάνη νομομαθῶν καὶ ποιητῶν μὲ χαλκόχρουν τὴν μορφήν ἐκ τοῦ ἡλίου ἑκατὸν μαχῶν· συνοδία πασάδων μὲ μέλη σκεπασμένα ἀπὸ πηγῆς καὶ καφτάνια κατεξοχισμένα ἀπὸ τὰ βέλη· στίφος Γενιτσάρων γιγαντιαίων, κρατούντων γυμνὰ ξίφη καὶ τακούσιδων ὠπλισμένων μὲ χαλυδόνια βιάδους, ἐτοίμων νὰ ῥίψωσι χαμαὶ τὰς κεφαλὰς καὶ νὰ κατασπαράξωσι τὰς σάρκας τῶν ἀνταρτῶν καὶ τῶν δειλῶν· ὅλον τὸ ἄνθος τῆς ἀτελευτήτου ἐκείνης ἀσιατικῆς πληθῆος, τῆς πλήρους νεότητος, ἀγριότητος καὶ ῥώμης, ἦτις ἴσατο ἐκεῖ ὅπως κατακυλισθῆ ὡς χειμάρρος πυρὸς καὶ σιδήρου εἰς τὰ γεγρασμένα λείψανα τοῦ βυζαντινοῦ Κράτους· ὅλοι δὲ οὗτοι, ἀκίνητοι ὡς ἀγάλματα, καταυγαζόμενοι ἀπὸ τὰς πρώτας ῥοδοχρόους ἀκτίνας τῆς αὐγῆς, ἔβλεπον εἰς τὸν ὀρίζοντα τοὺς χιλιούς ἀργυροῦς θόλους τῆς πόλεως τῆς ἐπηγγεμένης ὑπὸ τοῦ Προφήτου, ὑποκάτω τῶν ὁποίων κατὰ τὴν ὥραν ἐκείνην ἀντήχουν αἱ δεήσεις καὶ οἱ ὀλοφυροὶ λαοῦ ἀνάνδρου. Ἐβλεπα τὰ πρόσωπα, τὰς εἴσεις, τὰ ἐγχειρίδια, τὰς πτυχὰς τῶν μανδύων καὶ τῶν καφτανίων, καὶ τὰς μεγάλας σιὰς, αἵτινες προεξέτεινοντο ἐπὶ τοῦ ἐδάφους κατασκευασμένοι ἀπὸ τοὺς τροχοὺς τῶν κανονίων καὶ τῶν πύργων. Ἄλλ' ἀφῆκα διὰ μιᾶς οἱ ὀφθαλμοὶ μου ἔπεσον ἐπὶ μεγάλου τινὸς λίθου, ἐμπνευμένου κατὰ τὸ ἦμισυ εἰς τὴν γῆν, μόλις δ' ἀνέγνωσα χονδροειδῆ τινα ἐπ' αὐτοῦ ἐπιγραφὴν, καὶ ὅλη ἐκείνη ἡ μεγάλη εἰκὼν ἠφανίσθη διὰ μιᾶς ὡς τις ὀπτασία φαντασμαγορικῆ, καὶ εἶδα τότε διασκορπισμένους εἰς τὴν γυμνὴν πεδιάδα φαιδρὸν πλῆθος εὐζώνων τῶν Οὐίκανν (Vincennes), Ζουάθους καὶ στρατιώτας τοῦ πεζικοῦ μὲ κόκκινα πανταλόνια, καὶ εἶδα τὸν στρατάρχην Σκίντ-Ἄρνω, Κανροδέρτ, Φορέυ, Ἐσπιναῖς, Πελλισιέ· ἀνεγνώρισα χίλια πρόσωπα καὶ χίλια χρώματα ζῶντα· ἐν τῇ μνήμῃ μου, καὶ προσφιλεῖς εἰς τὴν καρδίαν μου ἀπ' αὐτῆς μου τῆς παιδικῆς ἡλικίας . . . καὶ ἀνέγνωσα πάλιν μετ' αἰσθήματος ἀνεκφράστου ἐκπλήξεως καὶ ἠδονῆς τὴν πτωχὴν ἐκείνην ἐπιγραφὴν. Ἔλεγε δὲ : — Eugène Suecard, caporal dans le 22e Régiment, 16 Juin, 1854. (Εὐγένιος Σουκκάρδ, δεκανεὺς εἰς τὸ 22^{ον} τῶν εὐζώνων, 16 Ἰουνίου 1854).

Ἐκείθεν ἐπανῆλθον ἐκ νέου εἰς τὴν κοιλάδα τοῦ Λόκου, καὶ διεληθὼν αὐτὴν, ὑπέστρεψα εἰς τὴν παρὰ τὸ τεῖχος ὄδον, πάντοτε ἐρημικὴν, καὶ πάντοτε ἀνεπισσομένην μεταξὺ ἐρειπίων καὶ νεκροταφείων. Διέβην ἐνώπιον τῆς ἀρχαίας στρατιωτικῆς πύλης, τῆς καλουμένης Πέμπτης, συντε-

ταγισμένης νῦν· διήλθον ἄλλην μίαν φοράν τὸν Λύκον, ὅστις εἰσέρχεται εἰς τὴν πόλιν κατὰ τοῦτο τὸ μέρος, καὶ ἔφθασα ἐπὶ τέλους εἰς τὴν πύλην τὴν ἐπιλεγομένην τοῦ Κανονίου (Τὸπ-καπού), ἦτοι τοῦ μεγάλου κανονίου τοῦ Ὁρβάνου, ὅπερ ἦτο ἐστημένον πρὸ τῆς πύλης ταύτης, καθ' ἣς ἔστρεφεν ἐκ νέου τὴν τελευταίαν του ἔφοδον ὁ στρατὸς τοῦ Μωάμεθ. Ἀνυψώσας δὲ τοὺς ὀφθαλμοὺς πρὸς τὴν κορυφὴν τοῦ τεύχους, εἶδα ὀπισθεν τῶν ἐπάλλεων φοικώδεις τινὰς μαύρας μορφὰς, μὲ ἀναφυόμενὰς τὰς τρίχας τῆς κεφαλῆς, αἵτινες μὲ προσέβλεπον μετὰ ὀσμῆς. Ἐβλαθα δ' ἀκολούθως ὅτι ἐνεφώλευεν ἐκεῖ φυλὴ ἀτσιγγάνων, προσπηγνύουσα τὰς καλύβας τῆς εἰς τὰς ῥωγμάς τῶν τευχῶν καὶ τῶν πύργων. Ἐνταῦθα δὲ τὰ ἴχνη τῆς πάλης εἶνε ἀληθῶς γιγάντεια καὶ μεγαλοπρεπῆ : τὰ τεῖχη ἐξετερισμένα, οὕτως εἶπεῖν, διάτρητα ὡς τὸ κέσκινον, συντετριμμένα οἱ πύργοι κατὰ τὸ ἦμισυ καταστραμμένοι καὶ ἄμορφοι, τὰ διάμεσα τῶν τευχῶν τεταμμένα ὑπὸ ὄρη ἐρειπίων, αἱ πολεμιστραι διεβηγμέναι, τὸ ἔδαφος ἀνατετραμμένον, ἡ τάφος πλήρης συντριμμάτων κολοσσίων, ἕτινα φαίνονται ὡς ὄγκοι βράχων κατακρημνισθέντων ἐκ τινος ὄρους. Ἦ φοβερὰ μὲν νομίζεις ὅτι συνήθη χθὲς, καὶ τὰ ἐρειπια ἀφηγούνται κάλλιον τῆς ἀνθρωπίνης φωνῆς τὴν φοικώδη καταστροφὴν, ἣς παρέστησαν αὐτόπται μάρτυρες. Ἀπὸ δὲ τοῦτο, μὲ μικρὰν τινα διαφορὰν, συνέδη καὶ ἐνώπιον ὄλον τῶν πυλῶν καθ' ὅλον τὸ μήκος τῶν τευχῶν. Ἦ μάχη ἤρχισεν ἔωθεν. Ὁ ὀθωμανικὸς στρατὸς ἦτο διηρημένος εἰς τέσσαρας ἀπειρομαγεῖθες φάλαγγας, καὶ προηγόντο αὐτοῦ ἑκατὸν χιλιάδες ἐθελοντῶν, ἀποτελούντων ἀπέραντον προφυλακὴν προωρισμένην διὰ τὸν θάνατον. Ὅλα ταῦτα τὰ σώματα τοῦ κανονίου, ὁ γασιῶδης οὗτος καὶ παράτολμος συρφετὸς Τατάρων, Καυκασίων, Ἀράβων καὶ Δικύρων, ὀδηγούμενος ἀπὸ σέχιδες, ἐξοτρυνόμενος ἀπὸ δερβίσιδες, ὠθυόμενοι πρὸς τὰ πρόσω μὲ τὸ βούνευρον ἀπὸ στρατῶν ὄλον τακούσιδων, ἐξοτρυνονήθη πρῶτος πρὸς τὴν ἔφοδον, φορτωμένος μὲ χῶμα καὶ δέσμην ξύλων, συναποτελῶν μίαν μόνην ἄλυσιν, καὶ ἐκβάλλων μίαν μόνην ὠρυγὴν ἀπὸ τῆς Προποντιδῆος μέχρῃ τοῦ Κερτζίου κόλπου. Φθάσαντας εἰς τὸ ἄκρον τῆς τάφρου χάλαζα σιδήρου καὶ λίθων τοὺς σταματᾶ καὶ τοὺς κατακάπτει· πίπτουσι καθ' ἑκατοντάδας, κατασυντριβόμενοι ὑπὸ τῶν ῥιπτομένων λίθων, διατρυπώμενοι ἀπὸ τὰ βέλη, κεραυνοβολούμενοι ἀπὸ τὰς σφαίρας, καίμενοι ἀπὸ τὰς φλόγας τῶν μυδροβόλων, γέροντες, παῖδες, δοῦλοι, κλέπται, ποιμένες, δλεθροὶ· ἄλλα σμήνη, ὀθούμενα ἀπὸ σμήνη ἀπώτερα, τοὺς διαδέχονται· ἐν βραχεῖ χρόνῳ ἡ τάφος καὶ αἱ ὄχθαι τῆς σκεπάζονται ἀπὸ σωρὸς πτωμάτων, ἀπὸ μέλη ἀσπαίροντα, ἀπὸ σφίλια καθημαγμένα, τῶνα καὶ ἀκινάκας· ἐπὶ τούτων δὲ διέρχονται ἄλλοι ἀνθρώπινοι χειμάρροι μυκώ-

μενοι, καὶ τρέχουσι νὰ θραυσθῶσι καὶ καθημαγθῶσι εἰς τοὺς πρόποδας τῶν τευχῶν καὶ τῶν πύργων, ὑπὸ χάλαζαν πυκνοτέρων ἀκοντίων καὶ λίθων, ἐντὸς νέφους πυκνοῦ, ὅπερ ἀποκρούπτει τεῖχη, προμάχους τευχῶν, νεκροὺς, καὶ τὴν ὀδὸν· μέχρῃ οὐ χίλια ὀθωμανικὰ σάλπιγγες ῥιπτοῦσι τὰ ἄγρια τῶν σαλπίσματα εἰς τὸν πάταγον τῆς μάχης, καὶ ἡ μεγάλη προφυλακὴ κατὰ τὸ ἦμισυ ἠλαττωμένη καὶ καθημαγμένη ὑποχωρεῖ ἀτάκτως καθ' ὅλην τὴν γραμμὴν ἀπὸ τῶν τευχῶν. Τότε τὸ Μωάμεθ ἐξαπολύει πρὸς τὴν ἔφοδον τὸ κύριον σῶμα τοῦ στρατοῦ του. Τρεῖς μεγάλα στρατὰ, τρεῖς ποταμοὶ ἀνθρώπινοι, ὀδηγούμενοι ὑπὸ ἑκατὸν πασάδων, μὲ χιλίας σημαίας κυματιζούσας πρὸ αὐτῶν, προχωροῦσιν, ἐκτείνονται, καλύπτουσι τὰ ὑψώματα, πλημμυροῦσι τὰς κοιλάδας, καταβάνουσιν ἐγείροντες κρότον φοβερὸν ἐκ τῶν σαλπισμάτων, τῶν τυμπανισμάτων καὶ τῆς κλαγγῆς τῶν ὄπλων, καὶ ἐκβάλλοντες κραυγὴν : — *Ala illa illa illa!* / — ἦτις ἀντηρεῖ ὡς ἔκρηξις κεραυνῶ ἀπὸ τοῦ Κερτζίου κόλπου ἕως εἰς τὸ Ἐπταπόργιον, τρέχουν καὶ ὑπάγουσι νὰ ῥιφθῶσι κατὰ τῶν τευχῶν ὡς ὠκεανὸς τρικυμιώδης κατὰ σκοπέλων ἀποτόμων παραλίας. Τότε ἀρχίζει ἡ μεγάλη μάχη, ἡ μάλλον εἶπεῖν ἐλατὸν μάχαι, εἰς τὰς πύλας, εἰς τὰ ῥήγματα, εἰς τὰς τάφρους, εἰς τὰ ἀναχώματα, εἰς τοὺς πρόποδας τῶν τευχῶν, ἀπὸ τοῦ ἑνὸς μέχρῃ τοῦ ἄλλου ἄκρου τοῦ προκωνίου προπυργίου τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Δεκακισχίλια πολεμιστραι ἐξεμῶσι τὸν θάνατον κατὰ δικασίαν χιλιῶν ἀνθρώπων. Ἄπὸ τοῦ ὕψους τῶν τευχῶν καταβᾶσσονται μύδροι, δοκοὶ, πῖθοι πλήρεις χῶματος, δέσμη ξύλων ἀνημμένοι. Αἱ κλίμακες πλήρεις ἐπιδρομῶν ἀνκτρέπονται· αἱ περιαιρεταὶ γέφυραι τῶν πολιορκητικῶν πύργων κατακρημνίζονται, οἱ καταπέλται ἀναφλέγονται. Στρατοὶ μετὰ στρατοῦ προχωροῦσι καὶ κατακεραυνοβολούμενοι καταπίπτουσι ἐπὶ τῶν χιλίων, εἰς τὸ αἶμα, εἰς τὸ ὕδωρ, ἐπὶ τῶν ὄπλων τῶν συντρόφων των, ἐντὸς καπνοῦ πυκνοῦ, διαυγαζόμενοι ἐνίοτε καὶ ἐκ τῶν αἰφνιδίων φλογῶν τοῦ ἑλληνικοῦ πυρὸς, μεταξὺ τῶν λυσσῶδων συριγμάτων τῶν μυδροβόλων, τῶν ἐκρήξεων τῶν ὑπὸ νόμων, τῶν ὠρυγμῶν τῶν ἠκρωτηριασμένων, τῶν τρομερῶν ἐκπυρσοκροτημάτων τῶν δεκακτῶ κανονοστασίων τοῦ Μωάμεθ, ἕτινὰ κεραυνοβολοῦσι τὴν πόλιν ἀπὸ τῶν ὑψωμάτων. Ἐκ διαλειμάτων ἡ μάχη βραδυπορεῖ, ὡς διὰ νὰ ἀναπνεύσῃ, καὶ τότε ἐπὶ τοῦ πλατέος ῥήγματος τῆς πύλης τοῦ Ἁγίου Ῥωμανοῦ, διὰ μέσου τοῦ ἠκρωμένου κανοῦ, φαίνεται ἐπὶ τινὰς στιγμάς κυματίζουσα ἡ πορφυρὰ χλαμὺς τοῦ Κωνσταντίνου, καὶ ἀπαστράπτουσι αἱ πανοπλῖαι τοῦ Ἰουστινιάνου καὶ τοῦ ἐκ Τολγῆτου Φραγκίσκου, καὶ ἀνακινούμεναι συγκεχυμένως αἱ φοβεραὶ μορφαὶ τῶν τριακισίων Γενομαίων τοῖστων. Μετ' ὀλίγον ὅμως ἡ συμπλο-

κὴ ἐξάπτεται ἐκ νέου, ὁ καπνὸς ἀποκρούπτει ἐκ νέου τὰ ῥήγματα, αἱ κλίμακες ἐπιστρέφονται ἐκ νέου ἐπὶ τὰ τεῖχη, καὶ καταπίπτουσι ἐκ νέου ἐρειπια ἐπὶ ἐρειπίων καὶ πτώματα ἐπὶ πτωμάτων κατὰ τὴν πύλην τῆς Ἀδριανουπόλεως, τὴν Χρυσὴν πύλην, τὴν τῆς Σηλυμβρίας, τὴν Τετάρτην, τὴν Πέμπτην, εἰς τὰς Βλαχέρνας, εἰς τὸ Ἐπταπόργιον· σμήνη δ' ἐνοπλια κατόπιον σιμνῶν ἐνόπλων, ἕτινα νομίζεις ὅτι ἐξέρχονται ἐκ τῆς γῆς, ἐξακολουθοῦσι νὰ δρῶσιν ἐπὶ τὰ τεῖχη, διαβάνουσι τὴν τάφρον, ὑπερπηδῶσι τὰ πρῶτα τεῖχη, καταπίπτουσι, ἀνεγείρονται, ἀναβήχωνται εἰς τοὺς χιλίους, σύρονται ἐπὶ τῶν πτωμάτων, ὑπὸ νεφέλας βελῶν, ὑπὸ καταιγιδάς σφαιρῶν, ὑπὸ γνόφους πυρὸς. Ἐπὶ τέλους οἱ ἐπιδρομαῖς, ἀρμιαθέντες καὶ ἀποκαμύντες, ὑποχωροῦσι, τρέπονται πρὸς τὰ ὀπίσω, διασκορπίζονται, καὶ κραυγὴ ὀπίστη νίκης καὶ γορρὸς ψαλμωδιῶν ἱερῶν ἀνυψοῦται ἀπὸ τῶν τευχῶν. Ἄπὸ τοῦ κατέναντι τῆς πύλης τοῦ Ἁγίου Ῥωμανοῦ ὑψώματος Μωάμεθ ὁ Β. ἐν τῷ μέσῳ δέκα τεσσάρων χιλιῶν Γικνιτάρων εἶδε, καὶ ἐπὶ τινὰ χρόνον διατάζει, ἐὰν πρέπει νὰ δοιμάσῃ ἐκ νέου τὴν ἔφοδον, ἢ νὰ παραιτήσῃ τὸ ἐγχεῖσμα. Ἄλλὰ ῥίψας ὄμω· ἐν βλέμμα κύκλω πρὸς τοὺς φοβεροὺς του στρατιώτας, ὅτινες βλέπουσιν αὐτὸν κατὰ πρόσωπον, φρυκισσοῦτες ἐξ ἀνυπομονησίας καὶ ὀργῆς, ἀνεγείρεται ὑπερηφάνως εἰς τοὺς ἀναβολαῖς τοῦ ἐπιπέτου του, καὶ ῥίπτει ἄλλην μίαν φοράν τὴν κραυγὴν τῆς μάχης. Τότε ἐξαπολύεται ἡ ὄργη τοῦ Θεοῦ. Οἱ Γενιτσοὶ ἀνταποκρίνονται πρὸς τὴν κραυγὴν ταύτην διὰ τέσσαρα δεκακισχιλίων κραυγῶν ὀθωμανικῶν· αἱ φάλαγγες σείονται· σμήνος δερβισιδων διασκορπίζεται ἀπὸ τὸ στρατόπεδον, ὅπως ἀναζωογονήσῃ τοὺς διασκορπισμένους, οἱ τακούσιδες ἀναχαιτίζουσι τοὺς φυγάδας, οἱ πασάδες συντάσσουσιν ἐκ νέου τὰς τάξεις, ὁ Σουλτάνος κραδαίνει τὸ σιδηρὸν ῥόπαλόν του προχωρεῖ ἐν τῷ μέσῳ λάμψους ἀκινάκων καὶ τόξων, καὶ πελάγους σαρκίων καὶ κραυγῶν· ἐπὶ τῆς πύλης τοῦ Ἁγίου Ῥωμανοῦ ἐπαναπίπτει χάλαζα βελῶν καὶ σφαιρῶν· ὁ Ἰουστινιάνης τρωθεὶς ἀφαιρίζεται· οἱ Ἰταλοὶ ἀποθαβήνθοντες συγχέονται· ὁ εἰς Ὀλουβῆδ γιγάντιος Χασσάν πηδᾷ πρῶτος εἰς τὰ προπύργια· ὁ Κωνσταντίνος, μαχόμενος ἐν μέσῳ τῶν τελευταίων ἀνδρείων του Μοραλιτῶν, κατακρημνίζεται ἀπὸ τὰς ἐπάλλεας, ἀλλὰ καὶ κάτω εἰς τὴν Πύλην παλαίει ἀκόμη, καὶ πίπτει ἄνους ἐν μέσῳ τῶν πτωμάτων . . . τὸ ἀνατολικὸν Κράτος κατέπεσαν. Ἦ παρῆλθε ἡ λέγει ὅτι μέγα τι δένδρον ἐδείκνυε τὸν τόπον, ἔπου ἀνευρέθη τὸ πτόμα τοῦ Κωνσταντίνου· ἄλλ' οὐδ' ἴχνη· πλὴν τοῦτο φέρονται. Μεταξὺ τῶν ἐρειπίων εἰσίνων, ἔπου ἔβρευσε τὸ αἶμα ποταμηδόν, ἡ γῆ ἦτο κατάλευκος ἀπὸ λευκάνθημα καὶ σκιαδοφόρα φυτὰ, ἐφ' ὧν περιίπτατο νέφος ψυχάριδων. Ἐποψὴ ἐκείθεν ἐν ἄνθος πρὸς ἀνάμνησιν.

ὅπῃ τὰ ἐμπεληγμένα βλέμματα τῶν Γυφτισ-
σῶν, καὶ ἐπανάλαβον τὴν ἑδοσπορίαν.

Η ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΤΟΥ ΚΥΡ ΔΟΥΚΑ

ἀνήγημα.

Πολλοὶ καὶ περιεργότατοι εἶναι αἱ ἰδιοτροπία
τῶν ἀνθρώπων· καὶ ἔπρεπεν ἐπιτηδεῖς τις συγ-
γραφεὺς νὰ συναθροίσῃ αὐτάς καὶ τὰς παρα-
δόξας εἰς τοὺς φιλοσόφους διὰ νὰ τὰς κατατά-
ξῃσι, τὰς ἐξηγήσῃσι, καὶ κρίσῃσιν ἀπὸ τί-
νος μέρους τοῦ ἐγκεφάλου πηγάζουν. Οὕτως οὐ
μόνον ἠθέλαμεν εἶναι εἰδος βιβλίων περισσότε-
ρον, ἀλλὰ καὶ ἀμέσως ἠθέλαμεν ἔγνοιαι ἀπὸ τί-
νος γωνίας τῆς κεφαλῆς κατὰγεταί πᾶσα ἑκτα-
κτος καὶ ἰδιόρρυθμος πρᾶξις. Πρὸς βοήθειαν τοιοῦ-
του ἔργου ἐνόμισα καλὸν νὰ δώσω τὰς ἐξῆς πη-
μειώσεις.

Ἦχα ποτὲ φίλον Γάλλον, νοήμονα ἄνθρωπον,
ὅστις, ἀφοῦ ἐπλούτησε διὰ τοῦ ἐμπορίου τῶν
παλαιῶν σιδήρων, ἀφῆσας εἰς τὸν υἱὸν τοῦ τοῦ
γραφείου καὶ τοὺς ἀγοραστὰς του, ἀπεσύρθη εἰς
ἐξοχικὸν κτήμα, ὅπερ ὁ ἴδιος εἶχε κτίσει καὶ φυ-
τεύσει. Τὰ τοιαῦτα κτήματα ὀνομάζουσι οἱ Γάλ-
λοι ἐξοχάς, rampagnes· ἐπειδὴ δὲ εἰς τὸν εὐτυ-
χῆ ἐκείνον τόπον καὶ ἀσφάλεια ὑπάρχει ἐντελής,
καὶ ὁδοὶ κατὰ πᾶσαν διεύθυνσιν, καὶ ἀγαθοὶ χω-
ρικοὶ παρέχουσι πᾶσαν ὑπηρεσίαν ἀντὶ μικρᾶς ἀ-
μοιβῆς, πολλοὶ τῶν Γάλλων, ἀφοῦ μάλιστα ἐκ-
πληρώσωσι τὴν ἐν τῷ κόσμῳ ἐντολήν αὐτῶν, ἀ-
ποσύρονται εἰς τὰς ἐξοχάς των, ὅπως ζήσωσι τὸ
λοιπὸν τοῦ βίου ἐν ἡσυχίᾳ, μεταξὺ τῶν δένδρων,
πλησίον τῶν ρεόντων ὑδάτων, καὶ μετὰ τὴν μουσι-
κὴν τῶν ἠδυφώνων πεττινῶν. Τοιαῦτα ἦτο καὶ τοῦ
φίλου μου αὐτοῦ ἡ ἐξοχή. Αὐτὸς ὅμως ἠθέλησε
νὰ περιλάβῃ ἐν αὐτῇ καὶ τὴν γαλλικὴν ἱστορίαν·
καὶ πρῶτον ὀνόμασε τὴν ἐξοχὴν του *Βερσαλλίαν*
καὶ ἐπέγραψεν ἄνωθι τῆς ἐσόδου τὸ ὄνομα τῆς
πόλεως τοῦ Ἰδ' Αὐδοσβίου. Ἐπὶ μικροῦ δὲ βί-
βρου, ὅπερ ἐπότιζε τὰ λαχανικά του, καὶ ὅπερ
μικρὸν παιδίον ἠδύνατο νὰ διασκελτῇ, ἔκτισε
μικρὰν ἀνωφερῆ γέφυραν καὶ τὴν ὀνόμασε *Γέφυ-
ραν τῆς Ἰέννης*. Ἐνῶ δὲ βραχέος σωλήνος ἠ-
δύνατο νὰ ὑψώσῃ τὸ ὕδωρ, ἔκτισε πυραμίδα εἰς
ἀνάμνησιν τῶν ἐν Διγύπτῳ μαχῶν τοῦ γαλλικοῦ
στρατοῦ, καὶ ἐπὶ τῆς πυραμίδος ἔγραψε τὸ γνω-
στὸν τοῦ Ναπολέοντος λόγιον—*« Ἀπὸ τῆς κορυ-
φῆς τῶν πυραμίδων τούτων τεσσαράκοντα αἰῶ-
νες Σὰς θεωροῦσιν »*. Οὕτω κατεπύκνωσε τὴν ἐ-
ξοχὴν του μετὰ μνημεῖα ἀνδρῶν καὶ ἐποχῶν τῆς
γαλλικῆς ἱστορίας, εἰς οὐδὲν χρήσιμα, στηθέντα
μόνον πρὸς εὐχαρίστησιν ἀπλῆς ἰδιοτροπίας.

Ἀνάλογον πρὸς ταύτην ἰδιοτροπίαν εἶχε καὶ
αἱ ἑλλαν, ἡ μάλλον Ῥωμαῖος ἢ Ῥωμαῖδος, διότι
ἐξῆ πρὸ χρόνων, εἰς ἐποχὴν ὅτε δὲν ὑπῆρχον ἀ-
κόμη ἑλληνες· δὲν εἶχαμεν δὲ οὔτε ἱστορίαν ἀ-
κόμη, οὔτε ὑπῆρχε τὸ βιβλίον τοῦ σοφοῦ καθη-

γητοῦ Πικπαρηγοπούλου, ὅπερ συνέδεσε τὴν ἱστο-
ρίαν τῶν συγχρόνων ἡμῶν μετὰ τὴν τῶν ἀρχαίων.
Ἐξ ἀνάγκης λοιπὸν ἡ ἰδιοτροπία αὐτοῦ ἐξεδη-
λώθη ἐπὶ ἐτέρου ἀντικειμένου· εἰς τὸν τόπον
τῆς ἱστορίας ἐτέθησαν οἱ ἑλληνες συγγραφεῖς.

Ὁ ἰδιότροπος οὗτος ἔζη ἐν μικρᾷ τινι παρα-
λίᾳ πόλει τῆς Τουρκίας, ὀνομάζετο δὲ Δούκας.
Ἐπειδὴ δὲ ἦτο εὐπορος καὶ ἐτάσσετο μεταξὺ τῶν
προδόντων, οἱ συμπολιταὶ τοῦ τὸν ἐκάλουσαν πάν-
τοτε Κύρ Δούκαν. Δὲν εἶχεν ἀρετὰς, διότι αἱ ἀ-
ρεταὶ δὲν ἦσαν τότε τόσον κοιναί, ὅσον φαίνονται
σήμερον εἰς τὰς ἐφημερίδας, εἶχεν ὅμως ἀγαθὰ
τινα προσόντα· ἦτον εὐθύς, μεταδοτικὸς καὶ ἐ-
πιμελητὴς τῶν κοινῶν πραγμάτων· ἔθεν οἱ συμ-
πολιταὶ τοῦ τὸν ἠγάπων, τὸν ἐτίμων, καὶ δούκις
ἐπταρνήζετο τὸν ἔλεγον « μετὰ τὰς ὑγείας σας, Κύρ
Δούκα! » Εἰς ἀντιστάθμισιν τῶν πλεονεκτημά-
των αὐτῶν εἶχε καὶ τινα ἐλαττώματα· πρὸ πάν-
των ἦτο φίλος τοῦ Βάκχου, ἠγάπα νὰ πίνῃ, καὶ
ὄχι μόνον ἐπινε τὸ πατροπαράδοτον κρασί καὶ
ῤακί, ἀλλ' ἐπειδὴ εἶχε ταξειδεύσει εἰς πολλὰ μέρη,
ἐγνώρισε τὸ ῤόμι, τὸ κοινὰ, τὸ βίσι καὶ τὰ
ἄλλα εὐγενῆ ποτὰ τῶν πεπολιτισμένων μερῶν, τὰ
ἀνέφερε συχνὰ εἰς τὰς δεξιὰς του, καὶ, δούκις
ἐπαρουσιάζετο περιστάσει, εὐχαριστῶς ἀνεπέμνε
τὴν γνωριμίαν.

Συνέβη ποτὲ εἰς τὴν ἄνθρωπον αὐτὸν νὰ κερ-
δήσῃ ἀπροσδοκῆτως ἱκανὸν ποσὸν χρημάτων. Ἐ-
πειδὴ δὲ δὲν εἶχεν ἀνάγκην αὐτῶν, οἱ φίλοι του,
χωρὶς νὰ ἐρωτηθῆσιν, τὸν ἐδίδον συχνὰ συμβου-
λὰς πῶς καὶ εἰς τί νὰ τὰ μεταχειρισθῇ· καὶ τὸ
σάββατον μετὰ τὸν ἔσπερινόν, ἐνῶ ἐκάθητο μετ'
αὐτοῦ εἰς τὸν νάρθηκα τῆς ἐκκλησίας, ἔλεγεν ἑ-
καστὸς τὴν γνώμην του.

— Δόσε, ἔλεγεν ὁ εἰς, μερικὰ χρήματα εἰς
τὴν σχολὴν, Κύρ Δούκα, διὰ νὰ φέρωμεν καὶ ἕνα
ὑποδιδάσκαλον.

— Εἰς τὸ νοσοκομεῖον θὰ εἶναι ὠφελιμωτέρη
ἡ δωρεά, ἔλεγεν ὁ ἄλλος. Γόρξ ἐξ αἰτίας τῆς πα-
νώλους οἱ ἀσθενεῖς εἶναι πολλοὶ καὶ οἱ νοσοκόμοι
ὀλίγοι.

— Ἐγὼ ἤθελα προτιμῆσαι τὴν ἐκκλησίαν τοῦ
ἁγίου Δημητρίου, ἔλεγεν ὁ παπᾶ Βασιλῆς· εἶναι
ἐτοιμόρροπος, καὶ τώρα, ὅτε οἱ Τοῦρκοι ἐπιτρέ-
πουν νὰ ἐπισκευασθῇ, εἶναι μεγάλον ψυχικὸν νὰ
τὴν βοηθήσῃ.

Τὸ δὲ πρῶτὸ τὴν κυριακὴν αἱ πρὸς ἐπίσκεψιν
ἐρχόμενοι εἰς τὴν οἰκίαν του κυρίαὶ τὸν παρελί-
νον νὰ βοηθήσῃ τινὰς χήρας, αἵτινες ἔχασαν
τοὺς ἀνδρας των καὶ μεγάλως ὠρέγοντο νὰ τοὺς
ἀντικαταστήσωσιν.

Ὁ Κύρ Δούκας ἤκουεν ὅλας τὰς συμβουλὰς,
ἀλλ' εἶχε τὸ σκεδῖόν του ἐσχεδίασε νὰ στήσῃ ἐν
τῇ οἰκίᾳ του μίαν βιβλιοθήκην. Ἐκλεξε τὸ προσφο-
ρότερον τῶν δωματίων του, καὶ διεσκευάσεν αὐτὸ
πρὸς τὸν σκοπὸν μετ' ὕψους καὶ ὀψίας ὑλοφρά-
κτους. Ἐγράψεν ἔπειτα εἰς τοὺς ἀνταποκριτάς

του καὶ τὸν ἐπεμψαν ὅσα ποτὰ ἐγνώριζε, ῤακίον
ἐκ Χίου, ῤόμι ἐκ Τεργέστας, κοινὰ ἐκ Μασσα-
λίας, βίσι, εἶν καὶ ἄλλα παρόμοια· ἔθεσαν ὅλα
ἐντὸς μεγάλου καὶ ὠραίου ραλιῶν· ἐφ' ἐκάστης
δὲ φιάλης ἐπέγραψε τὸ ὄνομα ἀρχαίου συγγρα-
φέως ἢ συγγραμματος. Ἐπὶ τοῦ ῤακίου, ἐπειδὴ
ἦτο ἀρχαιότατον ποτὸν καὶ ἤρχετο ἐκ Χίου, ἐ-
πέγραψεν Ὀμήρου Ἰλιάς. Ἐπὶ τοῦ ῤομίου, ὡς
ἠδός καὶ εὐπότου, ἔγραψεν ἀπομνημονεύ-
ματα. Τὸ βίσι, ὡς δριμύ καὶ δύσποτον, ὀνόμασε
Θουκυδίδη, καὶ οὕτως εἰς ἕκαστον τῶν ποτῶν
ἔδωκε κλασικὴν τινα ὀνομασίαν καὶ τὰ ἐτοπο-
θέτησεν ἐντὸς τῶν ἠηκῶν. Αὕτη ἦτον ἡ βιβλιο-
θήκη τοῦ Κύρ Δούκα. Εἰς τὰς κατωτέρας δὲ θή-
κας αὐτῆς, αἵτινες ἦσαν εὐρυχωρότεραι, ἔθεσε
πυτίνιας ἢ δαμαζάννας, πλήρεις ἐκλεκτῶν οἴνων.
Τὸ μέρος τοῦτο τῆς βιβλιοθήκης ὀνομάσθη Ἁγία
Γραφή. Ἐπὶ τοῦ παλαιοῦ οἴνου ἐπέγραψε Πα-
λαιὰ Διαθήκη, ἐπὶ τοῦ νέου Νέα Διαθήκη.

Εἰς τὴν βιβλιοθήκην ταύτην καθ' ἑσπέραν,
μετὰ τὴν κάματον τῆς ἡμέρας, ἀπεσύρετο ὁ Κύρ
Δούκας, καὶ ἀνοίγων πότε τὸν ἕνα, πότε τὸν ἄλ-
λον τῶν συγγραφέων τοῦ ἐβούλιζετο εἰς τὴν μελέ-
την, μετρησὺ ἢ κεφαλῇ, βαφνομένη ἐκ τῆς σο-
φίας, τὸν ἐβίαζε νὰ ὑπάγῃ εἰς τὴν κλίνην.

Οἱ σοφοὶ ἄνδρες ἀγαποῦν μὲν νὰ ἀγορεύωσι καὶ
νὰ διδάσκωσι δημοσίᾳ, ὅταν ἔμωσι σπουδάζωσι,
κλειόνται ἐν τῷ ταμείῳ αὐτῶν καὶ ἐκεῖ ἀνακη-
ρῶνται μεμνημένους καὶ σιωπηλοὶ ὡς ἡ κάμη-
λος. Ὅταν αἱ Μοῦσαι ἐκατοίκουν, πρὸ τῶν λη-
στῶν, τὰ ἔρη τῆς Ἑλλάδος, εἶχεν ἐκάστη τὸ
σπήλαιόν της ἢ τὴν κοιλάδα της, καὶ ἐκεῖ ἐξη-
πλωμένη ἐπὶ τῶν νώτων ἢ τῆς κοιλίας ἔγραφεν
ἢ ἐποίησε. Δὲν συμβαίνει ὅμως τὸ αὐτὸ εἰς τοὺς
ἀπαυτοῦ τοῦ Βάκχου· ὁ Βάκχος εἶναι θεὸς τοῦ
δύλου, καὶ οὔτε εἰς τὴν σιωπὴν τοῦ ταμείου ἀ-
ρέσκειται, οὔτε εἰς τὴν ἐρημίαν τοῦ Ἑλικῶνος.
Κατὰ συνέπειαν καὶ ὁ Κύρ Δούκας παρελάμβανεν
ἐκάστοτε συμπότιον καὶ σύμπονον στενὸν φίλον
του, τὸν Κύρ Ἀργύρη, ἐραστὴν καὶ τοῦτον τῶν
κλασικῶν βιβλίων τῆς βιβλιοθήκης. Συχνότατα
οἱ δύο φίλοι ἐσπουδάζον μέχρι μέσης νυκτὸς, ἐν-
τρυφῶντες εἰς τῶν προγόνων τὴν ἀκένωτον σο-
φίαν. Ἰδίως ὁ Κύρ Δούκας δὲν ἐχόρταινε τὴν γλυ-
κύτητα τοῦ Ἐνοφάντος· καὶ πολλάκις, ἀποθέ-
των ἐπὶ τῆς τραπέζης κενὸν τὸ ποτήριον· « Ἄ,
ἔλεγε, καταλαμβάνα τώρα διατὶ οἱ ἀρχαῖοι ὀνό-
μασαν τὸν Ἐνοφάντα ἀττικὴν μέλισσαν· εἶναι
γλυκύτερος τοῦ μέλιτος ».

Αἱ φιλολογικαὶ αὐταὶ ἐσπερίδες τῶν δύο φίλων
ἔγιναν ἐντὸς ὀλίγου γνωσταὶ καθ' ἅπασαν τὴν
πόλιν. Οἱ φίλοι των συναντῶντες πᾶσιν πρῶτιν
τὸν ἕνα ἢ τὸν ἄλλον ἐμάνθανον μετὰ περιεργείας
εἰς τίνος συγγραφῆς μελέτην εἶχον διέλθει τὴν
ἑσπέραν. Ἡ ἑσπέρα δὲ τοῦ σαββάτου τακτικὰ ἦ-
τον ἀφιερωμένη εἰς τὴν μελέτην τῆς Ἁγίας Γρα-
φῆς. Τοὺς χρόνους ἐκείνους κατὰ πᾶσαν κυριακὴν

οἱ ἄνθρωποι, ἀντὶ νὰ προσέρχωνται εἰς τὰ καφε-
νεῖα καὶ τὰ καπηλεῖα, ὅπως γίνεται σήμερον ἐν
Ἀθήναις, ἐπορεύοντο εἰς τὴν ἐκκλησίαν ἀπὸ πρῶ-
τας καὶ ἠμροάζοντο τὴν θείαν λειτουργίαν, πρὶν
δοθῆσιν εἰς τὰς ἀργολογίας καὶ τέρψεις, τὰς συ-
νήθεις τὴν ἡμέραν αὐτὴν τῆς ἀργίας. Ἐπρεπε λοι-
πὸν τὴν ἡμέραν ταύτην νὰ ἔχωσιν οἱ δύο φίλοι
ἐλαφρὰν τὴν κεφαλὴν, ὅπως ἐκπληρώσωσι προση-
κόντως τὰ χριστιανικὰ τῶν χρέη. Ἀπέροντες λοι-
πὸν τῶν καταβαρυνόντων τὴν κεφαλὴν δεινῶν
συγγραμμάτων διῆγον τὴν ἑσπέραν τοῦ σαββάτου
σωφρόνως οἰνοποτοῦντες· ὀνόμαζαν δὲ ταύτην
τὴν διατριβὴν μελέτην τῶν Γραφῶν. Ὁ Κύρ Ἀρ-
γύρης μάλιστα ἰδιαιτέρως ἐνησιμνίζεν εἰς αὐτὴν.
Προσβύτερος ὢν τοῦ φίλου του καὶ ἀσθενέστερος
τὴν χρᾶσιν, δὲν ἀντείχεν εἰς τὴν δύσκολον σπου-
δὴν τῶν παλαιῶν συγγραφέων. Βαθυμῆδον τοῦς
ἀπέφευγεν, ἰσχυρίζομενος ὅτι ἡ ἡλικία του τὸν
ὑπερῆρον εἰς εὐσεβεῖς ἀναγνώσεις. Ἐνῶ δὲ ὁ
Κύρ Δούκας ἐβόβα εὐωδέστατα πνευματώδη ποτὰ,
αὐτὸς νύχταριστέτο εἰς τὴν Παλαιὰν ἢ τὴν Νέα
Διαθήκην.

— Θεολόγος, βλέπω, θὰ γίνῃς, Κύρ Ἀργύρη, τὸν
ἔλεγεν ἐνίοτε ὁ Κύρ Δούκας. Θὰ κατανητήσω νὰ ἀσπά-
ζωμαι τὴν δεξιάν σου πρὶν ἀρχίσω τὴν μελέτην μου.

— Ἐρευνᾶτε τὰς Γραφὰς, ἀπεκρίνετο ὁ Κύρ
Ἀργύρης· χριστιανικὸν καθήκον εἶναι ἡ μελέτη
τῶν Γραφῶν.

— Ναι, Κύρ Ἀργύρη. Γνώριζε ὅμως ὅτι ὁ
Μέγας Βασίλειος συμβουλεύει νὰ μὴ χρονώμεθα
εἰς τὰ ὅσα γράμματα, πρὶν παρασκευασθῶμεν διὰ
τῆς θύραθεν σοφίας· ἔχουν πρὶν ἀρχίσωμεν τὴν
σπουδὴν τῶν ἱερῶν βιβλίων, πρέπει νὰ καταρτι-
σθῶμεν διὰ τῆς μελέτης τῶν κλασικῶν.

Δὲν γνωρίζομεν ἂν ὁ καθηγητὴς τῆς θεολογίας
κύριος Δαμαλάς εἶναι τῆς γνώμης τοῦ Κύρ Δού-
κα, καὶ δὲν δέχεται μαθητὰς εἰ μὴ προπαρασκευα-
σμένους διὰ τῆς γνώσεως τῶν Ἑλλήνων συγγρα-
φῶν. Γνωρίζομεν ὅμως ὅτι πολλοὶ τῶν χριστιαν-
ῶν καὶ τῶν ἁγίων ἀρχιερέων συντάσσονται μετὰ
τοῦ Μεγάλου Βασιλείου, καὶ πρὸ τοῦ γένματος
καταρτίζονται πίνοντες ποτήρια τινὰ οἰνοπιεύ-
ματος· ἔπειτα δὲ καθήμενοι εἰς τὴν τραπέζαν ἐ-
ρευνῶσι τὰς Γραφὰς.

Ὅπως ἀφοῦ οἱ δύο φίλοι εἴτε διὰ τῆς θείας,
εἴτε διὰ τῆς θύραθεν σοφίας, κατεβάρυναν τὰς
κεφαλὰς των, ὁ Κύρ Δούκας λαμβάνων εἰς τὴν
χερὰ του τὴν λυγίαν ἰδιότητι μετὰ περισκεφῆς
τὸν συμπότιον τοῦ νὰ καταβῇ τὴν κλίμακα καὶ
ἀνοίγων τὴν θύραν τὸν προέπειπε νοουθετῶν νὰ
κρατῆται ἀπὸ τοῦ τοίχου μετρησὺ εὐρῆ τὴν οἰ-
κίαν του. Τὴν εὐρισκεν, ὄχι ὅμως ἀνευ κόπου,
οὔτε πάντοτε· ἐνίοτε συνέβαινε νὰ κρούσῃ ξένος
θύρας καὶ νὰ ἐξυπνήσῃ τοὺς γείτονας, συνεζυπνί-
ζων ὅμως καὶ τοὺς οἰκιακούς του, αἵτινες ἐξεργά-
μενοι τὸν παρελάμβαναν καταρῶμενοι τὴν βιβλιο-
θήκην καὶ τὴν ἐξ αὐτῆς σοφίαν.

Και αὐτῆς δὲ τῆς κλίμακος ἡ ἀνάβασις καὶ κατάβασις ἐγένετο ἔργον ἐπίπονον μετὰ τὴν μελέτην. Πολλὰ μὲν ὁ Κύρ Ἀργύρης, ὅτε μάλιστα ἐγένετο παλαιῶν συγγραφέων, παρεπονείτο διὰ τὸ βάρος τῆς κεφαλῆς καὶ τὸν κόπον τοῦ λοιποῦ σώματος. Ὁ Κύρ Δούκας ἐξέγει τὸ πρᾶγμα διὰ τῆς δυσκολίας τῶν ἀρχαίων κειμένων, καὶ διανοήθη πρὸς εὐκολίαν νὰ μεταχειρισθῇ σχολία. Τὰ σχολία ἦσαν δύο σχολία, ἅτινα ἐδῆσαν ἐκατέρωθεν τῆς κλίμακος· εἰς αὐτὰ βασιζόμενοι ἀνέβαιναν καὶ κατέβαιναν τοῦ λοιποῦ εὐκολώτερον, καὶ δὲν παρεπονούντο πλέον κατὰ τῶν δυσκολιών τοῦ Θουκυδίδου καὶ τοῦ Ξενοφάντος. Μετὰ τινὰ χρόνον ὁμοίως καὶ τῶν σχολίων ἡ βοήθεια ἀπέβη ἀνεπαρκής, ἡ μελέτη ἤδῃ καὶ παρετίνατο, καὶ ὁ Κύρ Ἀργύρης ἐπανερχόμενος οἴκαδὲ ἐκαμνε πολλάκις τὸ ταξίδιον τοῦ Ὀδυσσεύς.

Τὸ πρᾶγμα κατήτησεν εἰς τοιοῦτον βαθμὸν, ὥστε ἔφερον εἰς μεγάλην ἀνησυχίαν τὰς οἰκογενεῖας τῶν δύο βιβλιοφίλων καὶ τοῦ συγγενεῖς καὶ φίλους αὐτῶν. Ἄπαντες ἐπροσπάθησαν νὰ μετριάσωσι τὸ κακὸν συμβουλῆς, παρακλήσεις, δάκρυα, πάντα μετήλιον, ἀλλ' οὐδὲν κατώρθωσαν. Ὁ Κύρ Δούκας καὶ ὁ Κύρ Ἀργύρης ἐδίδαν τὰς πλέον παρηγορητικὰς ὑποσχέσεις, ὠρμίζοντο νὰ παραιτήσωσι τὰ βιβλία των, ἀλλ' ὅτε ἤρξατο ἡ ἐσπέρα, λησμονοῦντες, ὡς πάντοτε συμβαίνει, ὑποσχέσεις καὶ ὄρκους, ἀνυπόμονοι συνήρχοντο εἰς τὴν βιβλιοθήκην καὶ κατέστρεφον τὰς πτωχὰς τῶν κεφαλῶν. Τὸ κακὸν ἐμέλλε νὰ τελειώσῃ διὰ τρυφικοῦ περιστατικοῦ.

Ἐσπέραν τινὰ, ὅτε, προτροπῇ τοῦ Κύρ Δούκα, ὁ Κύρ Ἀργύρης λησμονήσας παντάπασιν τὴν Ἀγίαν Γραφήν ἐδόθη μετ' αὐτοῦ εἰς τὴν μελέτην κλασικῶν συγγραφέων, ἡ διατριβὴ παρετάθη μέχρι βαθείας νυκτός. Ὅτε τέλος ἀπεσύβη, μ' ὄλην τὴν βοήθειαν τῶν σχολίων, δυσκολώτατα κατώρθωσε νὰ καταβῇ τὴν κλίμακα· ὅτε δὲ ἐξῆλθεν εἰς τὴν ὁδὸν, ὁ δροσερὸς ἀήρ τῆς νυκτός ἠδῆσεν ἐπι μᾶλλον τὴν ζάλην τῆς κεφαλῆς του. Ἄν καὶ ἀκολουθῶν τὴν συμβουλὴν τοῦ φίλου του, δὲν ἀφίετο ἀπὸ τοῦ τοίχου καὶ μεγαλοφώνως ἐμέτρα τὰς θύρας κατὰ σιρᾶν, μεχρικοῦ εὖρη τὴν ἰδικήν του, οὐχ ἦτον ἔχασε τὴν ἀιδημητικὴν του, ἔχασεν ἀπὸ τῶν χειρῶν καὶ τὸν τοῦτον, καὶ εὗρέθη κλονούμενος ἐν τῷ μέσῳ τῆς ὁδοῦ. Ἐκεῖ ἐβάδισεν ὄραν τινὰ ἀνευ πυξίδος, μὴ γνωρίζων ποῦ πορεύεται, μεχρικοῦ προσκόψας εἰς ἀγνωστὸν τι ἐμπόδιον, ἔπεσε κατὰ γῆς. Τὸ ἐμπόδιον τοῦτο δὲν ἦτο σκληρὸν, ὅτε μάλιστα ἔθεσεν ἐπ' αὐτοῦ τὰς χεῖρας, τὸν ἐφάνη ὑπόθετον· εἰς ἣν δὲ εὗρίσκετο κατὰστασιν ἐξέλιθεν αὐτὸ ὡς τὸ προσκεφάλαιον τῆς κλίνης του, καὶ ἐπειδὴ εἶχε μεγίστην ἀνάγκην ἀναπαύσεως, κλίνας ἐπ' αὐτοῦ τὴν κεφαλὴν ἀπεκοιμήθη.

Τὶ ἦτο τὸ ἐμπόδιον αὐτό; Πνεῦ! ἦτο πτώμα ἀνθρώπου, ὁ νεκρὸς πτωχοῦ δυστυχοῦς ἐργάτου,

ὅστις ἀπέφυγε νὰ φανῇ τὴν ἡμέραν εἰς τὰς ὁδοὺς, διότι, μὴ δυναθεὶς νὰ πληρώσῃ τὸ χαράτσι του, ἐφοβήτο τὸν χαρατοῦν.

Οἱ ἀναγνώσται ἀγνοοῦν ἴσως ἢ δὲν ἐνθυμοῦνται πλέον τί ἐστὶ χαράτσι καὶ χαρατοῦν. Χαράτσι ἦτον ὁ κεφαλικὸς φόρος, ὃν πᾶς χριστιανὸς ἐν Τουρκίᾳ ἐπλήρωνεν εἰς τὴν τουρκικὴν κυβερνήσιν, ὅπως ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ φέρῃ τὴν κεφαλὴν του ἐπὶ τῶν ὤμων· ὁ δὲ εἰσπρακτὴρ τοῦ φόρου ἐλέγετο χαρατοῦν. Ὁ χαρατοῦν ἢ ἐνοικίαζε τὸν φόρον, ἢ τὸν εἰσέπραττε διὰ λογαριασμὸν τῆς Κυβερνήσεως. Καὶ κατὰ τὴν μίαν δὲ καὶ κατὰ τὴν ἄλλην περίστασιν τρομερὰ καταχρήσεις ἐπολλαπλασίαζαν τὸ δυσβάστακτον τοῦ βδελυροῦ αὐτοῦ φόρου. Ὅτε ὁ χαρατοῦν σὲ συνήντα καθ' ὁδὸν, ἦτο ὑπόχρως· νὰ παρουσιάσῃ τὸ χαράτσι· ἂν τυχὸν δὲν ἔφερες, αὐτὸ, σὲ ὑπεχρέωνε νὰ πληρώσῃς ἄλλο. Οἱ μόνον δὲ ὄφειλες νὰ πληρώσῃς τὸ τοῦ τρέχοντος ἔτους, ἀλλὰ καὶ τὸ τοῦ παρελθόντος· διότι ἔπρεπε νὰ φέρῃς πάντοτε καὶ τὰ δύο. Ἄν δὲν ἐπλήρωνες, σὲ ἐξέλιζεν ἀνελεύθως καὶ σ' ἐρριπτον εἰς δυσώδη φυλακὴν, μεχρικοῦ οἱ συγγενεῖς εὗρισκαν τὰ χρήματα καὶ σ' ἐλύτροναι. Ἄνευδιήγητα εἶναι τὰ βάρη, ἅτινα ὑπέφεραν οἱ πτωχοὶ ἄνθρωποι, οἵτινες, ὅσον γλισχρὸς καὶ ἂν ἔζων, δὲν κατώρθωναν νὰ οἰκονομήσωσι τὸ ἀναγκαῖον εἰς τὸν φόρον τοῦτον ποσόν. Ταῦτα φοβούμενος ὁ περὶ οὗ ἀνεστέμενον ἐργάτης, μὴ δυναθεὶς νὰ πληρώσῃ τὸν φόρον, ὑπήγεινεν εἰς τὸ ἔργον του λίαν πρῶτ, πρὶν ὁ χαρατοῦν ἐξυπνήσῃ, καὶ ἐπέστρεφε τὴν νύκτα, ὅτε δὲν ἦσαν πλέον Τούρκοι εἰς τὰς ὁδοὺς.

Οὕτως ἐπέστρεψε καὶ τὴν νύκτα ἐκείνην, ἐπέστρεψε μάλιστα εὐχαριστημένος, διότι διὰ μυριῶν στερήσεων εἶχε κατορθώσῃ νὰ συναθροίσῃ τὸ ἀπαιτούμενον εἰς τὸν ἐπάρκτον φόρον ποσόν, καὶ ἐμέλλε νὰ λυτρωθῇ τῆς νυκτοπορίας· ἐπορεύετο λοιπὸν ἠσύχως εἰς τὴν οἶκον του, ὅτε τὸν συναντοῦν δύο Τούρκοι, ὠπλισμένοι κατὰ τὸ σὺνήθεσ με πιστόλας καὶ γαταγάναι.

— Ποῦ πηγαίνεις, ἀπιστε, τὸν λέγουν, τοιαύτην ὄραν;

— Εἰς τὸν οἰκόνμου, ἐφέντιδες, τῶρα ἐσχόλασα.

— Δός μας λοιπὸν τὰ χρήματά σου.

— Χρήματα! ποῦ εὗρηκα χρήματα ὁ ταλαίπωρος ἐγώ;

Εἰς ἀπάντησιν ὁ εἰς τῶν Τούρκων τοῦ δίδει κατὰ πρόσωπον δυνατὸν ῥέπισμα, ὁ δὲ ἕτερος χώνει τὴν χεῖρα εἰς τὸν κόλπον του καὶ ἀφαιρεῖ τὸ ἰσχνὸν βαλάντιόν του. Ὅταν ὁ δυστυχὴς εἶδεν ἀρπαζόμενα ὅσα μετὰ τοσοῦτου μόχθου εἶχε συναθροίσῃ λότρῃ.

— Ἄχ! σκυλιὰ, εἶπεν ἐν ἀπελπισίᾳ, μ' ἐσθύσατε.

Ὁ Τούρκος ἐνόησε τὴν ὄβριν καὶ σῶρας τὴν μάχαιράν του διεπέρχτε τὸν δυστυχὴ καὶ τὸν ἔρριψε νεκρὸν.

Τοιαῦτα περιστατικὰ οὕτε σπάνια ἦσαν, οὕτε παράδοξα τοὺς χρόνους ἐκείνους. Ἡ ζωὴ καὶ ἡ περιουσία τῶν χριστιανῶν ἦσαν εἰς τὴν διάκρισιν παντὸς Τούρκου. Οἱ φονεῦσαντες τὸν δυστυχὴ ἐργάτην ἀνευ οὐδεμιᾶς ἀνησυχίας ἀπεμακρύνθησαν ἀποφύροντες τὰ ὀλίγα χρήματά του.

Ἐπὶ τοῦ νεκροῦ αὐτοῦ ἀπεκοιμήθη ὁ Κύρ Ἀργύρης, καὶ ἐκοιμάτο εἰσέτι ὅτε ἐξημέρωσε. Τότε ἠσθάνθη δύο δυνατὰ λακτίσματα εἰς τὰ πλευρὰ· ἀνοίγει τοὺς ὀφθαλμούς, καὶ βλέπει πλησίον του δύο ὠπλισμένους ζαπτιέδας, ἦτοι δύο ὑπηρετὰς τῆς τουρκικῆς ἀστυνομίας. Ἠγέρθη ἔντρομος, ἀλλὰ δὲν ἐνόησε ποῦ εὗρίσκειται, οὕτε πῶς εὗρέθη πλησίον αὐτῶν τῶν ἀνθρώπων. Ἐραντάξτετο ὅτι ἦτον εἰς τὸ δωμάτιόν του καὶ ἐπὶ τῆς κλίνης του.

— Πῶς κοιμήσασιν ἐδῶ, εἰς τὸ μέσον τοῦ δρόμου; ἠρώτησαν οἱ ζαπτιέδες.

Ὁ δυστυχὴς Ἀργύρης δὲν ἤξευρε τί νὰ ἀποκρίθῃ.

— Διατί ἐφόνευσες αὐτὸν τὸν ἄνθρωπον;

— Ἐφόνευσά; ἀπήντησεν ἔντρομος, ἐγὼ ἐφόνευσά;

Τὸς πρώτην φοράν παρετήρησε τὸ πτώμα, ἀλλὰ δὲν ἐνόησε πῶς εὗρέθη ἐπ' αὐτοῦ. Πρὶν ὁμοίως καθάρσιον περισσώτερον τὰς ἰδέας του, οἱ ζαπτιέδες βραβδίζοντες αὐτὸν βραβδῶς τοῦ ἔδσαν τὰς χεῖρας οἰσθίην, καὶ λακτίζοντας καὶ ὠθοῦντες τὸν ἔφεραν εἰς τὸ δικαστήριον. Ἦτον ὁμοίως ἀκόμη λίαν πρῶτ, καὶ ὁ διοικητὴς ἐκοιμάτο· ἀνοίξαντες λοιπὸν σκοτεινὴν φυλακὴν, τὸν ἔρριψαν ἐντὸς καὶ τὸν ἔκλεισαν. Ἐκεῖ ὁ ταλαίπωρος γέροντος ἤρχετο ν' ἀναπολῇ τὰ τῆς ἐσπέρας, καὶ νὰ συμπεράνῃ τὰ τῆς νυκτός.

Κατὰ τὴν ὠρισμένην ὄραν συνήχθησαν ἐν τῇ μεγάλῃ αἰθούσῃ τοῦ διοικητηρίου ὁ διοικητὴς τῆς πόλεως, κατ' ἐξοχὴν καλούμενος ἀγᾶς, ὁ ἱεροδίκης ἦτοι καθῆς, καὶ διάφοροι τῶν προϋχόντων Ὀθωμανῶν, καὶ ἐκάθησαν γύρω ἐπὶ στρωμάτων καπνίζοντας.

Ἐκεῖ προσήχθη ἀλυσιδέτως καὶ ἡμιθανὴς ὁ Κύρ Ἀργύρης, κατηγορούμενος ἐπὶ φόνο. Ἀφοῦ οἱ συλλαβόντες αὐτὸν ἐξέθεσαν πῶς τὸν εὗρηκαν κοιμώμενον ἐπὶ τοῦ ὀβημάτος του, οἱ γέροντες Ὀθωμανοὶ ἐπέισθησαν ὅτι ἦτο φονεὺς. Ὁ διοικητὴς δὲν συνεμερίζετο βεβαίως τὴν πεποίησιν ταύτην, ἀλλ' ἐπειδὴ ἐγίνωσκεν ὅτι ὁ κύρ Ἀργύρης ἦτο πλούσιος, ἤθελε νὰ μεταχειρισθῇ τὴν ὑπόθεσιν ὑπὲρ τῶν ἑαυτοῦ συμφερόντων. Ἐδῶκε λοιπὸν καὶ αὐτὸς καταδικαστικὴν ψήφον χωρὶς νὰ πολυξετάσῃ τὸ πρᾶγμα. Τόσον ἀπλὴ ἦτο καὶ εἶναι μέχρι σήμερον ἡ ποινικὴ δικονομία τῶν Τούρκων· οὔτε ἀνακρίσεις οὔτε ἔρευναι, οὔτε ἡ ἄλλη πολυτελής προδικασία, ἥτις ἀπαιτεῖται τοὺς εἰσαγγελεῖς καὶ τοὺς δικαστὰς τῶν πεπολιτισμένων μερῶν καὶ περιπέθει τὰ πράγματα. Κατηγορεῖται ἐπὶ φόνο; σὲ κόπτουν τὴν κεφαλὴν, καὶ τελειοῦν ἢ ὑπόθεσις. Ἀπλουτέρα διαδικα-

σία δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ ἐπινοηθῇ. Ἀπὸ τῆς ἀπλότητος ταύτης τὸν πλέκον ἐπαπειλοῦτο καὶ τοῦ δυστυχοῦς Κύρ Ἀργύρη ἡ κεφαλὴ, ἂν καὶ ὁ καθῆς συνεφάνει μὲ τοὺς συναδέλφους του. Ὁφείλομεν χάριν τῆς ἀληθείας νὰ ὁμολογήσωμεν, ὅτι ἀπὸ μόνον τοὺς λεγομένους νομομαθεῖς Τούρκους εὗρισκαν οἱ καταδικαζόμενοι δυστυχεῖς χριστιανοὶ οὐκίαν τινα προστασίαν. Δὲν ἦσαν βεβαίως αὐτοὶ ἐσπληγγνότεροι τῶν ἄλλων, ἀλλ' ἔχοντες βαθμὸν τινα πολιτισμοῦ, ἐφιλοτιμοῦντο νὰ πράττωσι καὶ ἀποφασίζωσι κατὰ τινὰ νόμον. Ἐκτὸς τούτου ὁ ἱεροδίκης τῆς πόλεως ἐκείνης ἦτο τότε ἀγαθὸς ἀνὴρ κατὰ τύχην. Ἀκούσας δὲ τὰ τῆς δίκης, ὅσον ὀλίγα καὶ ἂν ἐλέχθησαν, ἐσυμπέρανεν ὅτι ὁ κατηγορούμενος περιπέθει εἰς τὰ περιστατικὰ αὐτὰ ὑπὸ μέθης, καὶ ἠσθάνθη συμπάθειαν τινα πρὸς αὐτόν· ὅτε λοιπὸν οἱ ἄλλοι ἐξέπρασαν τὴν γνώμην των, ὁ καθῆς ἀνέταξε τὴν ἱερὰν διάταξιν τοῦ Κορακίου, καθ' ἣν δὲν ἦ δὲν ὁμολογεῖ τὸ ἔγκλημα του. Παράδεχθέντων δὲ πάντων τὴν γνώμην ταύτην, ἀνέλαθεν ὁ ἀγᾶς νὰ προκαλέσῃ τὴν ὁμολογίαν τοῦ ἐνόχου, καὶ διέταξεν εὐθὺς νὰ τὸν βάλωσιν εἰς τὸν γάλαγκα.

Πολλοὶ τῶν ἀναγνωστῶν, ὅσοι μάλιστα δὲν ἐμαθήτευσαν εἰς τὰ παλαιὰ ἑλληνικὰ σχολεῖα, δὲν θέλουσι ἴσως ἐνοήσῃ τί σημαίνουν αἱ λέξεις αὗται, ἴσως ἀγνοοῦν τί ἐστὶ γάλαγκας· ἀλλὰ τὸ πρᾶγμα εἶναι ἀπλουστάτων. Φάλαγκας εἶναι κομμάτιον ξύλου ἔχον κατὰ μέσον θηλείαν ἐκ σχοινοῦ. Ἐντὸς τῆς θηλείας αὐτῆς ἐσφιγγον γυμνοὺς τοὺς πόδας τῶν κατηγορουμένων ἢ τῶν ἀμελῶν μαθητῶν καὶ τοὺς ἐρράβδιζαν.

Κατὰ διαταγὴν τοῦ διοικητοῦ οἱ ἀστυνομικοὶ ὑπηρετὰι ἔφεραν τὸν Κύρ Ἀργύρη ἐπὶ τῆς ἐνώπιον τοῦ διοικητηρίου μικρῆς πλατείας, τὸν ἔρριψαν κατὰ γῆς, καὶ περᾶσαντες τοὺς πόδας του εἰς τὸν φάλαγκα ἤρχισαν εὐθὺς βραβδίζοντας. Ἄπαντες οἱ ἐν τῷ διοικητηρίῳ ἔρχοντες ἔτρεξαν εἰς τὰ παράθυρα καὶ ἐθεώρουν μετὰ τινος εὐχαριστήσεως τὰ βάρη τοῦ δυστυχοῦς γέροντος. Οὗτος δὲ κατ' ἀρχὰς μὲν ἐκράνυζε γοεῶς, ἔπειτα ὁμοίως ὑπὸ τῆς ὀδύνης ἀπεναρκάθη· ἐπαυσαν αἱ φωναὶ, καὶ μόνος ἤκούετο ὁ ἀπίσιος τῶν βραβδισμῶν κρότος. Ὁ ἀγᾶς ὅταν εἶδεν ὅτι ὁ βραβδισόμενος δὲν ἐκινεῖτο πλέον, ἐφοβήθη μὴν ἐκπνεῖσθαι, καὶ τοῦτο δὲν συνεβίβασετο μὲ τοὺς σκοποῦς αὐτοῦ. Διέταξε λοιπὸν νὰ κλύσουν οἱ βραβδισμοὶ, ὅπως ὁ κατηγορούμενος ἀναλάβῃ δυνάμεις εἰς νέαν δοκιμασίαν. Καθημαγμένον τοὺς πόδας, μὸλις ἀναπνεύοντα, ἔσφρανοι ὑπηρετὰι τὸν δυστυχὴ γέροντα εἰς τὸ δυσώδες ὑπόγειόν του, ἔκλεισαν τοὺς πόδας του εἰς ποδοκἀκην καὶ τὸν ἔρριψαν πρηνή.

Ὅλη ἡ πόλις ἔμαθε τὰ διατρέξαντα καὶ μεγάλως συνεκινήθη. Τινὲς δὲ τῶν σημαντικωτέρων χριστιανῶν καὶ ὁ ἀρχιερεὺς μετέβησαν εἰς τὸ δι-

οικητήριον, όπως επικαλεσθῆσαι τὴν εὐπλαγγίαν τῶν ἀρχόντων. Παρέστησαν ὅτι ὁ γέρον αὐτὸς ἦτον ἀνίκανος νὰ πράξῃ τὸ κακούργημα, δι' ὃ κατηγορεῖτο, καὶ ἐξήγησαν ἐκ τίνων δυστυχῶν περιστάσεων εὐρέθη κοιμώμενος ἐπὶ τοῦ φανευμένου ἀνθρώπου. Οὐδὲν ἀποτελέστω ἐφ' ἧ ἐπίσημος αὐτῆ μεσιτεία' οἱ Τοῦρκοι τὴν ἀπέδωκαν εἰς τὸν ζῆλον τοῦ δημοῦ, ἐξ οὗ οἱ ἀπίστοι ἐπροῦθον νὰ παραστήσωσιν ὡς ἀθῶον καὶ τὸν μάλ' ὄν βδελυρὸν κακούργον χριστιανόν. Ὁ δὲ διοικητής, μαθὼν ἀπὸ τὴν ἀπερίσεπτον ἐκθεσιν τῶν χριστιανῶν ὅτι καὶ ὁ Κύρ Δούκας ἦτο μέχρι μεσονυκτίου μετὰ τοῦ κατηγορουμένου, ἐσυλλογίσθη τότε πρῶτον φορὰν νὰ κάμῃ ἐν εἶδος ἀνακρίσεως, καὶ ἐπρότεινε νὰ ἐξετασθῆ καὶ αὐτός. Ὁ σιοπὸς τοῦ διοικητοῦ ἦτο νὰ βίβη καὶ τοῦτον εἰς τὴν πλεκτάνην, καὶ, ἐπειδὴ ἐγνώριζεν αὐτὸν εὐπορον, νὰ κερδοσκοπήσῃ ἐπὶ δύο ἀντι ἐνός. Ἡ πρότασις ἐγένε δεκτὴ, καὶ οἱ ἄνθρωποι τῆς ἐξουσίας ἐστάλησαν ἀνὰ πᾶσαν τὴν πόλιν ζητοῦντες τὸν Κύρ Δούκας. Ὁ Κύρ Δούκας ὅμως δὲν εὐρέθη. Ὁ Κύρ Δούκας ἐγίνωσκε καλῶς τὴν δικαιοσύνην τῶν Τοῦρκων καὶ τὸν χαρακτῆρα τοῦ ἀξιοσεβῆστος διοικητοῦ, καὶ, ὅτε ἐμαθε τὰ συμβάντα τοῦ φίλου του, προσέειπεν ὅτι τὸ πρῶτον ἠδύνατο κατ' ἀντανάκλασιν νὰ φθάσῃ μέχρις αὐτοῦ, καὶ ἐκρούθη ὅσον ἠδυνήθη βαθύτατα. Οἱ ἄνθρωποι τῆς ἐξουσίας ἀφοῦ τὸν ἐζήτησαν εἰς ὅλα τὰ μέρη ὑπῆσαν καὶ εἰς τὴν οἰκίαν του' ἀλλ' ἡ σύζυγος τοῦ Κύρ Δούκα δὲν ἤνοιξεν' εἶπεν ἐκ τοῦ παραθύρου ὅτι ἐν τῇ οἰκίᾳ οὐδεὶς ὑπῆρχεν ἀνὴρ, καὶ ἐπειδὴ ἦτον αὐτῆ μόνη μετὰ τῶν θυγατέρων της, δὲν ἐπετρέπετο εἰς ξένον ἀνδρα νὰ εἰσέλθῃ. Τῷ ὄντι ὑπῆρχε καὶ ὑπάρχει παρὰ τοῖς Ὀθωμανοῖς τὸ σέβας τοῦ τοῦ πρὸς τὰς γυναῖκας' τὸ χαρμῆμιον, ἦτοι ὁ γυναικωνίτις, ἡ κατοικία γυναικῶν, ἦτο καὶ εἶναι ἀπαραβίβαστος, καὶ οὐδεὶς Ὀθωμανὸς δι' ὄλον δῆποτε λόγον δύναται νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὸ μέρος αὐτό. Εἰς ἐκτάκτους περιστάσεις, πρὸς τὸ συμφέρον τῆς δικαιοσύνης, παραβιάζεται τὸ σέβαστον ἄσυλον, ἀλλὰ τότε ἀπαιτοῦνται ἰδιαιτέρως διατυπώσεις, καὶ τὸ ἔργον ἀνατίθεται εἰς πρόσωπον ἄξιον ἐμπιστοσύνης. Οὕτω καὶ εἰς τὴν περιστασίαν ταύτην ὁ διοικητὴς καὶ οἱ ἀρχόντες παρεκάλεσαν τὸν καθῆν νὰ ἐνεργήσῃ τὴν προκειμένην κατ' οἶκον ἐρευνᾶν καὶ νὰ εὐρῇ τὸν ζητούμενον ἄνθρωπον.

Ἀνεδέχθη ὁ καθῆς τὴν σοβαρὰν ἐντολήν ταύτην οὐ μόνον κατὰ καθῆκόν, ἀλλὰ κινούμενος καὶ ὑπὸ θερμῆς περιεργείας νὰ ἴδῃ τὴν ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ καταζητουμένου βιβλιοθήκην, περὶ ἧς εἶχε καὶ αὐτὸς ἀκούσει θαυμασίας διηγήσεις' ὡν δὲ ὡς ἐκ τοῦ βαθμοῦ του λόγιος ἀνὴρ, ἐθεώρει ὡς χρέος του νὰ ἐπισκεφθῇ τοιοῦτον ταμεῖον σοφίας. Περὶ ἄλλα λοιπὸν κατὰ τὴν συνήθειαν ἐνα τῶν γερόντων χριστιανῶν καὶ μετέβη εἰς τὸν οἶκον τοῦ Κύρ Δούκα. Ἡ σύζυγος τούτου πεισθεῖσα ὑπὸ

τοῦ χριστιανοῦ ἤνοιξε τὴν θύραν, καὶ εἰσῆλθεν ὁ καθῆς μετὰ τῆς συνοδείας του' ἀλλ' οὐδεμίαν ἐρευνᾶν ἐνήργησεν' ἐζήτησε νὰ τὸν ὀδηγήσωσιν εἰς τὴν βιβλιοθήκην, καὶ ἐν αὐτῇ καθήσας μετὰ τοῦ γέροντος χριστιανοῦ ἐθεᾶτο ἐν ἀγαλλιάσει τὰς ἐντὸς ὑαλίνων σκευοθηκῶν παρατεταγμένας ὡραίας φιάλας, τὰ λαμπρά των χρώματα καὶ τὰς καλλιγραφημένας ἐπιγραφὰς των. Ἐζήτησε παρὰ τοῦ χριστιανοῦ ἐξηγήσεις τῶν ἐπιγραφῶν' οὗτος δὲ, φίλος ὢν τοῦ Κύρ Δούκα καὶ μεμυημένος εἰς τὰ τῆς βιβλιοθήκης, ἐξήγησε πάντα ἐν ἀληθείᾳ καὶ καθαρότητι, ὥστε ὁ καθῆς κατεπλήχθη ὑπὸ θαυμασμοῦ καὶ εὐλαβείας πρὸς τὸ ὑψηλὸν τοῦ ἐπινοήματος. Ὁτον δὲ καὶ ἐν ἐδυσωπειτο ἐκ τῆς παρουσίας χριστιανοῦ, λαβὼν κατὰ σειρὰν τινὰς τῶν φιαλῶν, τὰς ἤνοιξε καὶ τὰς ὡσφράνθη, καὶ ἔπειτα ἀπέθεσεν αὐτὰς εἰς τὰς θέσεις των. Ἐπεσεν ὅμως εἰς χεῖρας του ἡ περιέχουσα τὰ Ἀπομνημονεῦματα τοῦ Ξενοφάντος, τὸ εὐώδες βῆμιον τοῦ Κύρ Δούκα. Ἦλξε, φαινεταί, ἰδιαιτέρως πρὸς τὸν συγγραφέα τούτου συμπάθειαν ὁ ταλαίπωρος καθῆς' καὶ μόλις τὸ ἄρωμα αὐτοῦ ἐφθασεν εἰς τοὺς ῥῶθινάς του, ἐκυριεύθη ὑπὸ ἀκατασχέτου ἐπιθυμίας ν' ἀναγνώσῃ σελίδας τινὰς' ὡσφραίνεται ἀκορσῶτος, οἱ ὀφθαλμοὶ του ἤστραπτον, καὶ χάρις καὶ θυμηθεῖα διεχύθη ἐπὶ τοῦ συνήθως σοβαροῦ του προσώπου' ἀλλ' ἡ παρουσία ξένου χριστιανοῦ τὸν ἔφερον εἰς συναίσθησιν τοῦ ἀξιώματος του, καὶ ἀπέθεσε τὴν φιάλην χωρὶς νὰ τὴν ἐγγίσῃ περισσότερο. Ἐξερχόμενος ὅμως τοῦ δωματίου ἔριψε πολλακίς ἐπ' αὐτῆς βλέμματα πόθου, καὶ φανερός ἦτον ὅτι μετὰ κόπου ἀπεμακρύνετο. Οὕτω καὶ μετὰ τὴν κατ' οἶκον ἐρευνᾶν ὁ καταζητούμενος δὲν εὐρέθη, καὶ ἡ ὑπόθεσις ἀνεβλήθη εἰς τὴν αὔριον.

Ὁ δὲ Κύρ Δούκας ἐν τῇ κρύπτῃ αὐτοῦ ἐμάνθανε τὰ συμβάντα τῆς ἡμέρας, κατελίθετο διὰ τὰ παθήματα τοῦ φίλου του καὶ ἀνησύχει δι' ἄν καὶ αὐτὸς διέτρεχε κίνδυνον. Κατηράσθη πολλακίς τὴν βιβλιοθήκην καὶ τοὺς ἐν αὐτῇ συγγραφεῖς, καὶ παρ' ὀλίγον ἐβλασφήμησε καὶ κατὰ τῆς Ἁγίας Γραφῆς. Μετενόει τότε ὅτι δὲν ἤκουσε τὰς συμβουλὰς τῶν φίλων του νὰ μεταχειρισθῇ τὰ χρήματά του εἰς ἀνδρῶν ἐκκλησιῶν ἢ εἰς παραμυθίαν νέων γυναικῶν, ἀλλ' ἐδαπάνησεν αὐτὰ εἰς ἔργον καταστροφῆς καὶ δόθρου. Τοιοῦτοι διαλογισμοὶ τὸν ἐδασάνιζαν ἐφ' ἄλλην τὴν ἡμέραν ἐκείνην' ὅτε δὲ ἦλθεν ἡ νύξ καὶ ἡ πόλις ἔπεσεν εἰς τὸ σκότος καὶ τὴν ἡσυχίαν, ἐξῆλθε τῆς κρύπτῆς καὶ ἐκάθησε σιωπηλὸς εἰς τὴν τράπεζαν μετὰ τῆς οἰκογενείας του. Ἐνῶ ἔτρωγον, ἤκουσθη ἐλαφρὸς κτύπος εἰς τὴν θύραν, ἡ δὲ ἀνύποπτος ὑπηρετρία ἤνοιξεν εὐθύς' ἠγέρθησαν πάντες ἐντρομαί, ὁ δὲ Κύρ Δούκας, ἰστάμενος ὡς στήλη ἄλατος, εἶδε μετ' ἐκπλήξεως ἀναβαίνον τὴν κλίμακα τὸ λευκὸν σάρκιον τοῦ καθῆ' τὴν στιγμήν ἐκείνην ἐπίστευσε τὸν ἐμαυτόν του χα-

μένον, ἀλλ' ὁ καθῆς πλησιάζας μὲ γλυκὺ μειδίωμα εἰς τὰ χεῖλη τὸν ἐνεθάρρυνε, καὶ ἐζήτησε νὰ εἰσέλθωσιν εἰς τὴν βιβλιοθήκην. Ἐνόησε τότε ὁ Κύρ Δούκας τὸν σκοπὸν τῆς νυκτερινῆς ἐπισκέψεως, διότι εἶχε μάθει τὰ καθέκαστα τῆς προηγηθείσης κατ' οἶκον ἐρεύνης, καὶ παραλαβὼν τὸν ξένον του μετὰ χαρᾶς καὶ ἐλπίδος, τὸν εἰσήγαγεν εἰς τὴν βιβλιοθήκην καὶ ἐκλείσθησαν ἐν αὐτῇ.

Ἄν γνωρίζομεν καὶ οὐδεὶς ἐμαθε ποτὲ τί ἐλέχθη ἢ ἐπράχθη ἐν τῷ ταμεῖῳ τῆς σοφίας τὴν θύραν ἐκείνην. Συμπερασμοὺς μόνον ἔκαμαν οἱ ἄνθρωποι, καὶ ὑπέθεσαν ὅτι οἱ Ἕλληνες συγγραφεῖς, καὶ μάλιστα ὁ Ξενοφῶν, ἔγιναν ὑπόθεσις ζωηρᾶς συζητήσεως. Τὸ βέβαιον εἶνε ὅτι μετὰ μακρὰν ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ διατριβὴν ἐξῆλθον ὡς δύο παλαιοὶ φίλοι, κρατούμενοι ἐκ τῶν χειρῶν καὶ διαλεγόμενοι ἐν εὐθυμίᾳ. Παρατηρήθη μάλιστα ὅτι ὁ καθῆς κατέφυγεν εἰς τὴν βοήθειαν τῶν σχολίων διὰ νὰ καταβῇ τὴν κλίμακα' ὁ δὲ Κύρ Δούκας εἰσελθὼν εἰς τὸ δωμάτιόν του ἔλαβε καὶ ἐκρυσεν ἐντὸς τῶν θυλακίων του ὅσον χρυσίον ἠδυνήθη. Οὕτως ἐξῆλθον καὶ οἱ δύο τῆς οἰκίας ἀνευ φανοῦ, καὶ ὁ μὲν καθῆς διευθύνθη εἰς τὴν κατοικίαν τοῦ συναδέλφου του διοικητοῦ, ὁ δὲ Κύρ Δούκας εἰς τὴν τοῦ ἀρχιερέως.

Ὁ ἀρχιερεὺς ἔμενεν ἄγρυπνος, πλήρης ἀνησυχίας διὰ τὴν τύχην τοῦ Κύρ Ἀργύρη καὶ αὐτοῦ τοῦ Κύρ Δούκα, δύο σημαντικῶν τοῦ ποιμνίου του προσβάτων' ὅτε δὲ προσῆλθεν ὁ Κύρ Δούκας, τὸν ἐδέχθη προθύμως. Ὁ Κύρ Δούκας ἐφανέρωσεν εἰς αὐτὸν πνευματικῶ τῷ τρόπῳ, πῶς, βοηθεῖα τῶν συγγραφέων τῆς βιβλιοθήκης, κατῶρθωσε νὰ ἐμβάλῃ εἰς τὴν καρδίαν τοῦ καθῆ αἰσθήματα δικαιοσύνης καὶ οἴκτου πρὸς τὸν ἀδίκως βασανιζόμενον Κύρ Ἀργύρη, καλῶς καὶ τίνα μέσα συνδούλευσεν ὁ καθῆς νὰ μεταχειρισθῶσιν, ὅπως τὰ αὐτὰ αἰσθήματα εἰσέλθωσιν καὶ εἰς τὴν καρδίαν τοῦ διοικητοῦ.

«Οὗτος ἦτον ὁ μόνος τρόπος, εἶπεν ὁ ἀρχιερεὺς, νὰ σωθῆτε ἐκεῖνος μὲν ἀπὸ ἀδίκου θάνατον, σὺ δὲ ἀπὸ τῆς οἴδης πόνου βασάνου. Ἡ βιβλιοθήκη ἔκαμε τὸ κακὸν καὶ αὐτὴ τὸ θεραπεύει. Ἄν ὅμως καὶ μετὰ ταῦτα ἐξακολουθήσετε τὴν ἐν αὐτῇ διατριβὴν, ἡ ἐπελευσομένη δυστυχία θέλει εἶσθαι ἀδιόρθωτος».

Εἰς τοὺς λόγους τούτους ὁ Κύρ Δούκας συνετρίβη μέχρι δακρύων. Ὁ ἀρχιερεὺς εἶδε μετὰ τινος δυσπιστίας τὰ δάκρυα, ἀλλ' ἠγχήθη καλὸν τέλος, καὶ καλέσας δύο ἱερεῖς παρέδωκεν εἰς αὐτοὺς ὅσον ὁ Κύρ Δούκας ἔφερε χρυσίον, τοὺς ὡδήγησε πῶς νὰ προσφερθῶσιν καὶ τοὺς ἔπεμψε πρὸς τὸν διοικητήν.

Ὁ διοικητὴς, παρεσκευασμένος ὑπὸ τοῦ καθῆ, ἐδέχθη εὐμενῶς τοὺς ἀποσταλμένους καὶ ἦν ἐκδομίζαν ὑπὲρ τοῦ ὑποδίκου ἀπολογίαν. Προσποιοῦντες δὲ ὡραν τινὰ ὅτι ἐσκέπτετο, εἶπεν ἐπὶ τέλους ὅτι παραβλέπει πρὸς χάριν τοῦ φίλου του

ἀρχιερέως, καὶ διόταξε ν' ἀπολυθῇ ἀμέσως τῆς εἰρκτῆς ὁ Κύρ Ἀργύρης.

Ὁ διοικητὴς ἐνήργησε, βλέπετε, ἀνευ οὐδεμίας εἰδοποιήσεως τῶν προϋπόντων Ὀθωμανῶν, τῶν λαθόντων μέρος εἰς τὴν δίκην, ἀλλ' ὅλα ταῦτα ὑπάγονται εἰς τὴν ἀπλότητα τῆς τουρκικῆς δικονομίας, ἧτις ἐπιτρέπει εἰς τὸν πρῶτον ἀρχοντα νὰ πράττῃ κατὰ βούλησιν ἀνευ ὀχληρῶν διατυπώσεων.

Οἱ ὑπηρετῆς τῆς ἐξουσίας ἔσπευσαν νὰ ἐκπληρώσωσιν τὴν διαταγὴν μὲ ὅσον προθυμίαν εἶχαν ἐκτελέσει τὸ πρῶτὸ τῶν βαδισμῶν. Εἰς ταῦτα τὴν ἐπροθυμοῦντο ὑπὸ ζήλου νὰ βασανίσωσιν χριστιανόν, εἰς δὲ τὴν λύτρωσίν του ἐμελλαν ν' ἀνταμειφθῶσι διὰ πλουσίας δωρεάς.

Ὅτε ὁ γέρον Κύρ Ἀργύρης εὐρέθη ἐν τῷ μέσῳ τῆς οἰκογενείας του, σύζυγος καὶ τέκνα ἐχούθησαν εἰς τὸν λαμόν του καὶ τὸν ἠσπάζοντο κλαίοντες. Ἐκλαίει δὲ καὶ αὐτός, ἀναλογιζόμενος ὅλον διέτρεξε κίνδυνον καὶ εὐχαριστῶν τὸν Θεὸν ὅτι τὸν ἔσωσεν. Κανεὶς δὲν ἀνέφερε περὶ τῆς ἐπαράτου βιβλιοθήκης, ἧτις ὑπῆρξεν ἡ αἰτία τῆς συμφορᾶς' μόνη ἡ μικρὰ του θυγάτηρ προσφέρουσα εἰς αὐτὸν τὸ μικρὸν τῆς εὐαγγελίου' ἂ ἰδοῦ, τὸν εἶπε, πάτερ μου' ἐδῶ ν' ἀναγινώσκῃς εἰς τὸ ἐξῆς τὴν Ἁγίαν Γραφήν καὶ νὰ μὴ πατήσῃς πλέον εἰς τὴν βιβλιοθήκην».

Ἡ συμβουλὴ τοῦ ἀθώου κορασίου διεπέρασε τὴν καρδίαν τοῦ ἀφρονος γέροντος' ὑπεσχέθη νὰ μὴ ἐμβῇ εἰς τὴν βιβλιοθήκην πλέον, καὶ τὴν φορὰν ταύτην ἐτήρησε τὸν λόγον του. Τὸ παράδειγμα τοῦ ἐμμήθη ὁ Κύρ Δούκας, ὅχι βεβαίως ὑπὸ ἀρετῆς, ἀλλὰ διότι μόνος ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ δὲν εὕρισκε πλέον τὸ θέλημα τῶν, ὅπερ πρὶν τὸν εἴκνε. Τοιοῦτοτρόπως ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἡ βιβλιοθήκη ἔμεινεν ἔρημος, ὁ κοινοστὸς ἐσκέπασε τὰ ὡραῖα βιβλία, πολλὰ τῶν συγγραμμάτων διεσκορπίσθησαν ὡς τὰ τῆς βιβλιοθήκης τοῦ Πανεπιστημίου, καὶ τὸ πολύκροτον αὐτῆ ἴδρυμα ἐξελείφετο βαθμῶν καὶ ἀπὸ τῆς μνήμης τῶν ἀνθρώπων. Μόνος ὁ καθῆς τὸ ἐνεθυμῆτο ἐνίοτε, καὶ πέμπων τὸν ὑπηρετὴν του ἐδανείζετο ἀποσπάσματα τῶν Ἀπομνημονεμάτων τοῦ Ξενοφάντος. Ὅτε ἐτελείωσεν καὶ αὐτὰ, ὁ Κύρ Δούκας ἀνεκάλυψεν ὅτι ὁ διοικητὴς τῆς πόλεως κατήγετο ἀπὸ τοῦ Ὁμάρ, τοῦ πυρπολήσαντος, ὡς λέγεται, τὴν βιβλιοθήκην τῆς Ἀλεξανδρείας. * * *

ΟΙ ΜΑΡΤΥΡΕΣ ΤΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ

[Ἐκ τῶν τοῦ Gaston Tissandier].

Φίλιππος de Girard.

Ἡ τύχη τοῦ εφευρέτου τῆς λινοκλωστῆς εἶναι ἴσως ἔτι θλιβωτέρα.

Ὁ Φίλιππος de Girard γεννηθεὶς ἐν Λουρμαρέν (Vaucluse) τὴν 1 Φεβρουαρίου 1775, εἶχε φύσιν ἐξοχὸν καὶ νούν εἰς πάντα ἐπιτήδειον καὶ

εφαρμόζοντα εις όλα τὰ ἀντικείμενα πνεῦμα ἐφευρετικὸν θαυμασίον. Ἀπὸ τῆς παιδικῆς αὐτοῦ ἡλικίας ὁ μέλλον μηχανικός, ὡς ὁ μέγας Νεύτων, κατασκεύαζε μηχανὰς καὶ ἰδίως μικροῦς τροχοῦς, τοὺς ὁποίους ἐκίνει ἐντὸς βύκκος. Δεκατετραετῆς ὢν, ἐπένοησε περιεργὸν μηχανήμα σκοπὸν ἔχον τὴν χρησιμοποίησιν τῆς κινήσεως τῶν κυμάτων. Ἐκτακτὸν ἔχων πρὸς πάσας τὰς ἐπιστήμας καὶ τὰς τέχνας κλίσειν, κατεγίνετο μετὰ τῆς αὐτῆς ἐπιτυχίας εἰς τὴν μηχανικὴν, τὴν βοτανικὴν, τὴν ζωγραφικὴν, τὴν γλυπτικὴν καὶ τὴν ποίησιν.

Ἡ Ἐπανάστασις ἀπέσπασε τὸν Φίλιππον Girard ἀπὸ τοῦ ἰρηνικοῦ βίου τοῦ πατρικοῦ οἴκου. Ὁπλισθεὶς κατὰ τῶν ἐπαναστατῶν τῆς μεσημρινῆς Γαλλίας, ἐδιόσθη νὰ καταλιπῆ τὴν Γαλλίαν μετὰ τῆς οἰκογενείας του. Ἀναγκαζόμενος νὰ πορίζηται τὰ πρὸς τὸ ζῆν διὰ τῆς ἐργασίας, μετῆλθε τὸν ζωγράφον ἐν Μιχὸν τῆς νήσου Μινόρκης, ἔπειτα δὲ συνέστησε σαπωνοποιεῖον ἐν Λιθόριφ. Ὁ Φίλιππος Girard, ὅστις ἦτο τότε δεκαοκταετῆς μόλις, ἀνεδεικνύετο συγχρόνως διὰ διαφόρων ἐφευρέσεων, ἐπινοήσας μηχανὴν πρὸς γλυφὴν σκληρῶν ὑλῶν καὶ ἑτέραν πρὸς ἀντιγραφὴν ἐν σμικρῷ τῶν ἀγαλμάτων, καὶ ἠλεκτρικὸν συμπυκνωτήν.

Ἐπανελθὼν εἰς τὴν πατρίδα του μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ῥοβεσπιέρου (Ἰούλιον 1794), ἔδρυσεν ἐργοστάσιον χημικῶν προϊόντων ἐν Μασσαλίᾳ, καὶ ἤλπιζε ἢ δὴ ν' ἀναπαυθῆ, ἀλλ' ἦ ἐν Παρισίοις συμβῆσα ἦττα τῶν κατὰ τῆς Ἑθνικῆς Συνελεύσεως στασιασάντων (4 καὶ 5 Ὀκτωβρίου 1795), ἠνάγκασεν αὐτὸν καὶ πάλιν ν' ἀποδημῆσθαι. Ὁ νέος μηχανικός καταφυγὼν εἰς Νίκαιαν διωρίσθη συνενεχθεὶς δὴ ἀλλεπαλλήλων συναγωνισμῶν εἰς τὴν ἀρετὴν ἰδρυθεῖσαν ἔθρον τῆς χημείας καὶ τῆς φυσικῆς ἱστορίας. Ἐπιστρέψας εἰς Μασσαλίαν μετὰ τὴν ἀνατροπὴν τοῦ Διευθυντηρίου ὑπὸ τοῦ Βοναπάρτου (1799), παρέδωκεν ἐν τῇ πόλει ταύτῃ μαθήματα χημείας, ἔπειτα δὲ μετέβη εἰς Παρισίους.

Ἡ ἔλθεσις τοῦ 1806 ἐπέδειξε τὰ ἐπινοήματα, τὰ ὁποῖα παρήγαγεν ἡ ἔκτακτος τοῦ Girard περὶ τὴν μηχανικὴν ἱκανότητος. Ἐν αὐτῇ ἐξέθεσε νέον ἀρωματικὸν φανδόν, ἐλάσματα σιδήρου βερνικωμένα καὶ βαβαμμένα κατὰ νέαν μέθοδον ὡς καὶ τὰς ἐχούσας σταθερὸν τὸ ὕψος τοῦ ἐλαίου πολυθρηλάτους ὑδροστατικὰς λυχνίας, αἵτινες κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἐντελῶς μετέβαλον τὴν τέχνην τοῦ φωτισμοῦ. Αἱ λυχνίαι αὗται εἶχον πρῶτον ἤδη σφαιρικὰς ἀσιλβώτους ὑάλους, ὧν ἡ χρῆσις κατέστη γενικὴ.

Βραδύτερον ὁ Girard ἔλαβε παρὰ τῆς ἐπὶ τῆς ἐμπυκνώσεως εταιρίας μέγα χροσσοῦν μετὰλλιον διὰ μηχανὴν, ἣν εἶχε κατασκευάσει καθ' ὄρισμένον πρόγραμμα.

Ἐν ἔτει 1810 ὁ Ναπολέων, ὅπως ἐπιφέρει

καίριον τραῦμα εἰς τὴν βυρβακουργίαν τῶν Ἁγγλων, ὅς ἐστιν ἀποκλείσει ἀπ' ὅλων τῶν λιμένων τῆς Ἑβρώπης διὰ τοῦ ἡπειρωτικοῦ ἀποκλεισμοῦ, ἐξέδωκε τὸ ἐπόμενον διάταγμα, δημοσιευθὲν ἐν τῷ Μηνύτορι τῆν 12 Μαΐου.

Ἄδιαζόντως ἐνδιαφερόμενοι εἰς τὰς προόδους τῶν βιομηχανικῶν καταστημάτων τοῦ ἡμετέρου Κράτους, ὧν τὸ λίον εἶναι ἡ πρώτη ὕλη, καὶ ἔχοντες ὑπ' ὄψιν ὅτι τὸ μόνον πρόσκομμα, τὸ ἐμποδίζον αὐτὰ νὰ ἐνδύσῃ τὸ εὐτελὲς τῆς τιμῆς μετὰ τῆς τελειότητος τῶν προϊόντων, προκύπτει ἐκ τοῦ ὅτι δὲν κατορθώθη εἰσέτι νὰ ἐφαρμοσθῶσι μηχαναὶ εἰς τὴν κλώσιν τοῦ λίου, ὡς εἰς τὴν τοῦ βάμβακος, ἀπεφασίσαμεν καὶ διατάττομεν.

Ἄρθρον πρῶτον. Βραβεῖον ἐνὸς ἑκατομμυρίου φράγκων θέλει ἀπονεμηθῆ εἰς τὸν ἐφευρέτην τῆς ἀρίστης λινικλωστικῆς μηχανῆς, οἰκδήποτε καὶ ἀν' ἡ ἢ ἑθνικότης αὐτοῦ.

Ἄρθρον δευτέρον. Πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον ἐν ἑκατομμύριον φράγκων τίθεται εἰς τὴν διάθεσιν τοῦ ἡμετέρου ἐπὶ τῶν ἐσωτερικῶν ὑπουργοῦ.

Ἄρθρον τρίτον. Τὸ παρὶν διάταγμα θέλει μεταφρασθῆ εἰς ὅλας τὰς γλώσσας, καὶ ἀποσταλῆ εἰς τοὺς ἡμετέρους πρέσβεις, ὑπουργοὺς καὶ προξένους εἰς τὰ ξένα κράτη, ὅπως ἐν αὐτοῖς δημοσιουθῆ.

Ἄρθρον τέταρτον. Εἰς τοὺς ἡμετέρους ὑπουργοὺς ἐπὶ τῶν ἐσωτερικῶν, τῶν οικονομικῶν καὶ τῶν ἐξωτερικῶν ἀνατίθεται ἡ ἐκτέλεσις τοῦ παρόντος διατάγματος.

Ὀλίγας ἡμέρας μετὰ τὴν δημοσίευσιν τοῦ διατάγματος τούτου, ὁ Φίλιππος Girard, τριακονταετῆς ὢν τότε, διετέλει παρὰ τῷ πατρὶ αὐτοῦ ἐν Λουρμαρὲν, ἐνῷ δὲ ἐπρογευμάτιζεν ἡ οἰκογένεια, ἐκομίσθη ἡ ἐφημερίς, ἡ περιέχουσα τὴν λαμπρὰν ταύτην πρόκλησιν, τὴν εἰς τὸ πνεῦμα τῆς ἐφευρέσεως ἀποτεινομένην, ἀνευ ἐξικρήσεως λαοῦ τινος. Ὁ πατὴρ τοῦ Φιλίππου ἐνεχείρισε τὴν ἐφημερίδα εἰς τὸν υἱὸν του λέγων· «Φίλιππε, τοῦτο σὲ ἀφορᾷ». Μετὰ τὸ πρόγευμα οὗτος περιεπάτει μόνος σταθερὰν ἔχων ἀπόφασιν νὰ λύσῃ τὸ προτεινόμενον πρόβλημα. Οὐδέποτε μελετήσας τὰ περὶ τὴν βιομηχανίαν ταύτην, διελογίσθη ὅτι ὠφείλεν ἴσως νὰ ἐξετάσῃ τὰ μέχρι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης γενόμενα, ἀλλ' ἐπέφθη ὅτι ἡ ὑπόσχεσις τοῦ ἑκατομμυρίου ἀπεδείκνυεν ἀρκούντως ὅτι οὐδὲν εἶχε κατορθωθῆ καλὸν, προετίμησε δὲ νὰ μὴ γνωρίσῃ τὰ πρὸ αὐτοῦ, ἵνα ἐργασθῆ μετ' ἀνεξαρτησίας πνεύματος πλήρους. Βίσελθὼν εἰς τὴν οἰκίαν ἐζήτησε λίνον, κλωστήν, ὕδωρ καὶ φανδόν, καὶ θεωρήσας ἀλληλοδιαδόχως τὸ λίνον καὶ τὴν κλωστήν, εἶπε καθ' ἑαυτὸν· «Ἐκ τούτου πρέπει νὰ κατασκευάσω τοῦτο». Ἐξετάσας τὸ λίνον διὰ τοῦ φανδῶν διέδοξε αὐτὸ, τὴν δ' ἐπαύριον ἔλεγε πρὸς τὸν πατέρα του· «Ἐχω τὸ ἑκατομμύριον». Ἐπειτα δὲ λαβὼν ὀλίγον λίνον καὶ ἀποσυνθέσας αὐτὸ διὰ τοῦ ὕδατος, οὕτως ὥστε νὰ χωρίσῃ τὰς

στοιχειώδεις ἴνας, ἐξέτεινε αὐτὰς καὶ σχηματίσας λεπτοτάτην κλωστήν προσέθηκεν· «Ἵπολείπεται νὰ ἐκτελέσω διὰ μηχανῆς ὅ,τι ἐκτελεῖ διὰ τῶν δακτύλων. Ἡ μηχανὴ εὐρέθη!» Ὁ σπόρος τῆς ἐφευρέσεως εἶχε βλαστήσει ἐν τῇ δικαιοῖα αὐτοῦ.

Μετὰ παρέλευσιν δύο μηνῶν ὁ Φίλιππος Girard ἐλάμβανε πρῶτον ἔγγραφον εὐρησιτεχνίας. «Ἴνα δώσωμεν ἰδέαν τινὰ τῆς ἐφευρέσεως ταύτης, καλὸν νομίζομεν νὰ περιγράψωμεν τὴν ἀρχὴν αὐτῆς κατὰ τὸν ἐφευρέτην. «Τὸ νῦν σύστημα τῆς λινικλωστικῆς, λέγει, βασίζεται ἐπὶ δύο ἀρχῶν οὐσιασθῶν· ἡ πρώτη τῶν ἀρχῶν τούτων, ἥτις εἶναι ἡ βάσις ὅλων τῶν προπαρασκευαστικῶν ἐργασιῶν, εἰς αὐτὴν ὑποβάλλεται τὸ λίνον ἀπὸ τῆς ξάνσεως μέχρι τῆς τελευταίας, ἥτις λεπτῆς κλώσεως, μὴ συμπεριλαμβανομένης, εἶναι ἡ ἔκτασις τοῦ στεγνοῦ λίου διὰ μέθου σειρᾶς ξανίων κινητῶν, μόνης μέχρι τοῦδε εὐρεθείσης μεθόδου πρὸς δημοῦρον δικαιοῖαν εἰς ἀόριστον μήκος τῶν ἰνῶν τοῦ ἐξασμένου λίου, μὴ σαλευομένου τοῦ παραλληλισμοῦ αὐτῶν. Ἡ δευτέρα ἀρχὴ, διὰ τῆς ὁποίας ἐπατεῖσθη ἡ μηχανικὴ τοῦ λίου κλώσις εἰς βαθμὴν λεπτότητος μέγιστον, εἶναι ἡ ἀποσύνθεσις τῆς χονδροῦς κλωστῆς, ἣν ἐπιφέρομεν διὰ τῆς ἐμβρέσεως εἴτε εἰς ἀλαλικὴν διάλυσιν, εἴτε ἀπλῶς εἰς ὕδωρ ψυχρὸν ἢ θερμὸν. Οὕτω τὸ λίνον μεταβαλλόμενον εἰς νέαν τρόπον τινὰ οὐσίαν, ἐκτείνεται ὡς βλάμβαξ μετὰξὺ δύο κυλίνδρων, καὶ σχηματίζει κλωστήν ἀσυγκρίτῳ τῷ λόγῳ λεπτοτέραν ἐκείνης, ἣν δυνάμεθα νὰ κατασκευάσωμεν νήθοντες τὰς ἴνας τοῦ λίου εἰς τὸ ἀρχικὸν μήκος αὐτῶν, ὡς ἐγένετο κατὰ τὴν ἀρχαίαν ἀγγλικὴν μέθοδον. Αἱ δύο θεμελιώδεις αὗται ἀρχαί, ὅπως ἄγνωστοι εἰς τὰ κλωστήρικὰ τὰ συστηθέντα πρὸ τοῦ ὑπὸ τοῦ Ναπολέοντος δευτέρου βραβεῖου, ἀναφέρονται τὸ πρῶτον ἐν τῇ ἐκθέσει μου τῆς 18 Ἰουλίου 1810».

Αἱ μηχαναὶ τοῦ Φιλίππου Girard ἐτελεσθεῖσαι εἰς δύο κλωστήρικα τῶν Παρισίων, ἐφήρμοσαν τὰς δύο ταύτας θεμελιώδεις ἀρχάς. Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἐβδόμηκοντα περίπου παρήλθον ἔτη, αἱ δ' ἀρχαὶ ἐφευρέσεως τοῦ Girard μένουσιν ἀκέραιαι, ἀποτελοῦσαι ἔτι καὶ νῦν τοὺς ἀπαραιτήτους ὄρους τῆς μηχανικῆς τοῦ λίου κλώσεως.

Ἄλλ' ὅμως ἀποτρόπαιόν τι συνέβη. Ἡ κυβερνήσις, ἐκπλαγίσια ἐπὶ τῇ ταχύτητι μεθ' ἧς εἰς μόνος ἄνθρωπος εἶχε λύσει τὸ πρόβλημα, ὑπὲρ τοῦ ὁποῖου εἶχεν ὑποσχεθῆ τόσα, ἐδημοσίευσεν προκήρυξιν κολοδοῦσαν τὴν αὐτοκρατορικὴν ἀμοιβὴν τοῦ ἑκατομμυρίου, καὶ ἀπαιτοῦσαν μετὰξὺ ἄλλων βρομῶν παραδόξων νὰ ἔχῃ ἡ κλωστή 400, 000 μέτρων μήκος ἀνὰ χιλιόγραμμον, τὸ δὲ θαῦμα τοῦτο νὰ κατορθωθῆ μετ' οἰκονομίας 8[10 ἐπὶ τῆς τιμῆς τῆς διὰ τῆς χειρὸς νηθόμενης κλωστῆς. Ὁ Φίλιππος Girard διεμαρτυρήθη, ἀλλ'

ἐπῆλθεν ἡ ἀνατροπὴ τῆς Αὐτοκρατορίας, ὅτε δὲ ἐφθασεν ἡ ἐποχὴ, καθ' ἣν ἐμελλε νὰ δοθῆ ἡ ἀμοιβή, τὸ ἑκατομμύριον ἔμεινε ἀφαντον.

Καίτοι τοιαύτη ἀπεδείχθη πρὸς αὐτὸν ἀδικία, ὁ Girard ἐξήκολούθησεν ἐργαζόμενος ὑπὲρ τῆς Γαλλίας. Τῷ 1813, ὅτε οἱ ξένοι ἐμελέτων νὰ ἐισβάλωσιν εἰς τὴν χώραν ταύτην, ἐφεῦρεν ἀτμοκίνητα ὄπλα, ὧν αἱ δοκιμαὶ θαυμασίως ἐπέτυχον ἐνώπιον τοῦ στρατηγοῦ Gourgau καὶ πολλῶν ἀξιωματικῶν τοῦ πυροβολικοῦ. Ἡ πρωτότυπος μηχανὴ τοῦ Girard ἐπυροβόλει 180 φορές ἀνὰ λεπτόν καὶ ἐτρόπα εἰς ἀπόστασιν δέκα βημάτων σιδηροῦς θώρακας καὶ εἰς ἑκατὸν βήματα σανίδα τεσσάρων ὑπεκατομέτρων πάχους. Συνεπεία τῆς εὐνοικῆς ἐκθέσεως τῆς ἐπιτροπῆς, διετάχθη ἡ κατασκευὴ εἰς μεγάλας διαστάσεις τῆς μηχανῆς ταύτης, ὀρισθείσης καὶ τῆς ἀναγκίας πρὸς τοῦτο δαπάνης. «Ἄλλὰ καὶ τοι ἡ ἐφεύρεσις καὶ ἡ ἐκτέλεσις ἐγένοντο ταχύτατα, λέγει ὁ Ampère, ἡ ταχύτης τῶν συμβάντων ὑπῆρξεν ἔτι μείζων».

Πρὸς ὑποστήριξιν τῆς ἐφευρέσεως τῆς μηχανικῆς τοῦ λίου κλώσεως καὶ πραγματοποίησιν ἀναριθμητῶν δοκιμῶν ὁ Φίλιππος Girard εἶχε δαπανῆσαι δολοκλήρον τὴν περιουσίαν αὐτοῦ καὶ τῶν ἀδελφῶν του, οἵτινες μεθ' ὑπερσφαιρίας μετέσχον τῆς ἐπιχειρήσεώς του. Τίς ὁ αὐτὸ πιστεύσει; Ὁ χρήσιμος οὗτος ἀνὴρ, ὁ διάσημος ἐπιστήμων, συνελήθη ἐν τῷ ἐργοστασίῳ του ἐνεκα τῶν χροσῶν, εἰς τὰ ὁποῖα ὑπέπεσε χάριν τῆς ἐφευρέσεώς του, καὶ ἐφυλακίσθη εἰς Ἁγίαν Πελαγίαν. Ὁ ἐφευρέτης ἐπὶ τῇ τοιαύτῃ ἀδικίᾳ δυσανάσχετων ἐδέχθη τὰς προτάσεις τῆς Αὐστρίας τοῦ νὰ συστήσῃ ἐν Βιέννῃ τὴν λινικλωστικὴν, καὶ ἀνεχώρησεν τεθλιμμένος, λαμβάνων μεθ' ἑαυτοῦ μέρος τῶν μηχανῶν του καὶ ἀφίων τὰς ἐπιλοιποὺς εἰς τοὺς ἀδελφοὺς του, ἵνα χρησιμοποιοῦσιν αὐτὰς ἐν τῇ ἀγνώμονι αὐτῶν πατρίδι.

Οὗτοι, μὴ κατορθώσαντες νὰ λάβωσι δάνειον παρὰ τῆς κυβερνήσεως, ἠναγκάσθησαν νὰ παραίτησιν τὸ καταστήματά των. Ὁ Φίλιππος ἀπ' ἑτέρου δὲν εἶδε πραγματοποιούμενας ἐν Αὐστρίᾳ τὰς ἐλπίδας, αὐτὸν γέννησι αἱ γενόμεναι ὑποσχέσεις. «Ἐξήκολούθησεν οὐδὲν ἥττον μετὰ θαυμασίας δραστηριότητος τὰς ἐφευρέσεις αὐτοῦ, καὶ κατὰ πρῶτον συνεπλήρωσε τὰ ἔργα του περὶ τὴν μηχανικὴν τοῦ λίου κλώσιν διὰ μηχανῆς ξαντικῆς, ἣν ἐτελειοποίησε κατόπιν. Προστέχων τῆς ἐπὶ τοῦ Δουναβίου γινομένης τῆς ἀτμοπλοίας, ἀνέπλευσε τὸν ποταμὸν τοῦτον ἀπὸ Πέστης μέχρι Βιέννης ἐπὶ πλοίοις κινουμένοις ὑπὸ μηχανῆς, εἰς ἣν εἶχε τὸ πρῶτον ἐφαρμόσει τοὺς ὑπ' αὐτοῦ ἐφευρεθέντας παραγωγίαις ἀτμοῦ ἐκ γενῶν συγκεκριμένου σολήνων, ἵνα αἱ τυχὸν συμβαίνουσαι ἐκρήξεις ὄσιν ἀβλαβεῖς».

Ὁ Φίλιππος Girard προσεκλήθη μετ' οὐ πολλὸν ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος τῆς Ῥωσίας εἰς Βαρσοβίαν, ἵνα συστήσῃ ἐκεῖ μέγα κλωστήριον. Μετὰξὺ τοῦ-

των μαθόν ότι οι δανεισταί του είχαν πωλήσει εν Γαλλία τὰ πατρογονικά της οικογενείας του κτήματα, τὰ ὅποια εἶχεν ὑποθηκέσει πιστεύσας εἰς τὰς ὑποσχέσεις τοῦ διατάγματος τοῦ 1810, προσεπάθησε νὰ σώσῃ ἐν τῆς καταστροφῆς τὴν πατρικὴν τοῦλάχιστον οὐλίαν. Ἐν Πολωνίᾳ ἔγινε δημοτικώτατος καὶ ἐδέχθη τὴν θέσιν τοῦ πρώτου μηχανικοῦ τῶν μεταλλείων τῆς χώρας ταύτης, ἀλλ' ἐν τῷ ἔργῳ οὐ δύνασεν ἐπιφυλάξασθαι τὴν ιδιότητα τοῦ Γάλλου πολίτου. Ὁ Girard ἔδρασε μέγα κλωστήριον, περὶ τὸ ὁποῖον ἐκτίσθη μικρὰ πόλις κληθεῖσα Girardόβα, ἀνεδείχθη δὲ καὶ δι' ἄλλων ὠφελίμων ἐφευρέσεων, ἐπινοήσας μεταξὺ ἄλλων μηχανήματα πρὸς ἐκθλιψὴν καὶ ἐξάτμισιν τοῦ ζωμοῦ τῶν τευτλίδων καὶ νέον ὑδραυλικὸν τροχὸν πρὸς χρησιμοποίησιν τῶν καταρράκτων. Ἐτελειοποίησε πρὸς τούτοις τὴν μεταλλουργίαν τοῦ ψευδαργύρου, κατεσκεύασεν εἰς τὸ μέτωπον τοῦ καταστήματος τῆς Τραπεζῆς ἐν Βαρσοβίᾳ καταγραφικὸν θερμομέτρον, συνέστησεν εἰς τὸ ἀστεροσκοπεῖον καταγραφικὸν μετεωρογράφον, ἐφεύρε μηχανήματα πρὸς κατασκευὴν κοπῶν (crosses) καὶ ἕτερον πρὸς τόννευσιν στρογγύλων σωμάτων μετὰ μαθηματικῆς ἀκρίβειας, σύστημα πρὸς θέρμανσιν τοῦ ἀέρος ἐν ταῖς ὑψηλαῖς καμίναις, μεγάλας ἀτμομηχανὰς ἀνευ βυθιμομέτρου, μηχανὴν λύουσαν ἐξισώσεις, μηχανὰς πρὸς διακτένισιν καὶ κλώσιν τοῦ στυπίου, δυναμότερον καταγραφικὸν, μηχανὰς πρὸς κατασκευὴν κεράμων, μηχανὰς πρὸς κατασκευὴν μεταλλικῶν συρμάτων.

Τῷ 1844 ὁ Girard, ὅστις εἶχε μείνει πτωχὸς, ἐπ' ἀνένκαμψιν εἰς Γαλλίαν. Πρὸ τεσσάρων ἐτῶν εἶχε δημοσιεύσει πονημάτιον, ἐν ᾧ διεξεδίδει τὰ δικαιώματα αὐτοῦ, ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν «Υπόμνημα πρὸς τὸν βασιλέα, τοὺς ὑπουργοὺς καὶ τὰς βουλὰς περὶ τῆς προτεραιότητος τῆς Γαλλίας ὡς πρὸς τὴν ἐφεύρεσιν τῆς λινοκλωσττικῆς μηχανῆς».

«Ἀντιποιούμαι, ἔλεγεν, ὑπὲρ τῆς πατρίδος μου καὶ ὑπὲρ ἐμοῦ τὴν ἐφεύρεσιν ταύτην, ἣν ἀπαντὰ τὰ κράτη τῆς Ἑυρώπης, ἐκτὸς τῆς Γαλλίας, ἀποδίδουσιν εἰς τὴν Γαλλίαν καὶ εἰς ἐμέ».

Τῷ 1842 ἡ ἐπὶ τῆς ἐμφυχώσεως Ἑταιρία ἀπεφάσισε τέλος νὰ κηρύξῃ τὴν ἀλήθειαν· τῷ 1844 κατὰ τὴν ἐν Παρισίοις γενομένην βιομηχανικὴν ἐκθεσιν ἐθαυμάσθη ἡ ξαντικὴ μηχανὴ τοῦ Girard.

Ἄλλ' ὁ δυστυχὴς ἐφευρέτης ἦτο τότε ἐξήκοντα ἐννέα ἐτῶν γέρον, καὶ ἔζη ἐκ συντάξεως χορηγομένης αὐτῷ ὑπὸ τῆς Ρωσσίας, καὶ ἐξ ὀλίγων χιλιάδων φράγκων, ἃς παρὰ τῆς Ἑταιρίας τῶν ἐφευρετῶν δίκην ἐλεημοσύνης ἔλαβεν, ἀπέθανε δὲ τὸ ἐπόμενον ἔτος, ματαίως προσπαθούσων τῶν φίλων του νὰ δοθῇ αὐτῷ τὸ παράσημον τῆς Λεγεώνας τῆς τιμῆς.

Τῷ 1849 ἐκηρύχθησαν ἐπίσημως τὰ δικαιώ-

ματα τοῦ Girard, πρὸ τεσσάρων ἐτῶν ἀποθανόντος. Τῷ 1853 ἐθνικὴ ἀμοιβὴ ὑπὸ τοῦ νομοθετικοῦ σώματος ψηφισθεῖσα, ἀπενεμήθη εἰς τοὺς κληρονόμους τοῦ μεγάλου ἐφευρέτου. Ἄλλ' ὅποιοι ἐμπαιγμοί! Ὁ Ιωσήφ de Girard, πρεσβύτερος ἀδελφὸς τοῦ Φιλίππου, ἦτο τότε ἐννεήκοντα δύο ἐτῶν καὶ ἀπέθανε τὸ ἐπόμενον ἔτος. Ἄλλος ἀδελφὸς του, ὁ Φρειδερίκος, εἶχεν ἀποθάνει πρὸ αὐτοῦ.

ΕΛΙΖΑ Σ. ΣΟΓΓΕΟΥ

ΔΑΝΕΙΟΝ ΗΝΕΥΜΑ

Φίλη τις ἔλεγεν στενάχουσα πρὸς τὴν Σοφίαν Ἀρνοῦ ὅτι πλησιάζει πρὸς τὰ τριάντα, ἐνθ' εἶχε περισσότερα...

— Παρηγορήσου, ἀπεκρίθη ἡ εὐφυῆς καλλιτέχνης, καθ' ἑκάστην ἀπομακρύνεται ἀπ' αὐτά.

* * *
Ὁ Θεόδωρος Βαββιὲ παρευρίσκειτο ἡμέραν τινα εἰς τὴν πρώτην παράστασιν κομῶδίας πενταπράκτου, ἣτις ἀπετύγγανε φοβερά. Οὔτε χειροκροτήματα, οὔτε ἐπιδοκιμασίαι, οὔτε τίποτε. Μετὰ τὴν δευτέραν πρᾶξιν ὁ Βαββιὲ ἐξέρχεται τοῦ θεάτρου, καὶ διερχόμενος τὸ περιττύλιον συναντᾶται ὑπὸ φίλου τοῦ τινος.

— Ἀναχωρεῖς; τὸν ἠρώτησεν οὗτος.

— Μάλιστα.

— Διατί;

— Φίλε μου, εἶπεν ἐκεῖνος, δὲν ὑπάγω ποτὲ ἔως εἰς τὸ νεκροταφεῖον.

* * *
Ἐν συναναστροφῇ διεσκέδαζον οἱ παρευρισκόμενοι κάμνοντες δόξιμους.

— Τί εἶσι γυνή; ἠρωτήθη ὁ Ἀλέξανδρος Δουμάς.

— Ἡ γυνὴ εἶνε τὸ ἄνεσον ἀντικείμενον τοῦ ἀνδρός, διὸ καὶ οὐδέποτε ὑπάρχει μεταξὺ αὐτῶν συμφωνία.

ΛΑΠΘΕΙΑΙ

* * *
Ἐν τῇ πολιτικῇ, ὅπως καὶ ἐν τῇ θαλάσῃ, αἱ τρικυμῖαι διδάσκουσι τὴν φρόνησιν, ἀλλ' ἐν ταῖς τρικυμῖαις ταύταις πνίγονται χιλιάδες, πρὶν μορφωθῆναι ἐξ αὐτῶν εἰς καὶ μόνος πτωχότητος.

* * *
Ὁ πλοῦσις ἀλλὰ φιλάργυρος εἶνε ἐπίσης πτωχὸς, ὅπως καὶ ὁ παρίας, ὅστις διατρέχει ὑπὸ τὴν σκιάν ἀνακτόρων.

ΜΙΑ ΣΥΜΒΟΥΛΗ ΚΑΘ' ΕΒΔΟΜΑΔΑ

Ἐνδόξως ἀφαιροῦνται αἱ ἐκ κηρίου κηλίδες δι' οἶνοπνεύματος ἢ δι' ὕδατος τῆς Κολωνίας, δι' οὗ βρέχομεν ἀφθόνως τὴν κηλίδα, καὶ ἀποσπῶμεν ἔπειτα τὸ κηρίον μετὰ προσοχῆς. Καθαρὸν ὕδωρ ἀρκεῖ πρὸς ἀφαίρεσιν τῆς στεαρίνης, μίγματος κηρίου καὶ λίπους, ἐξ ὧν συνίστανται συνήθως τὰ ἐν χρήσει κηρία. Ἀπομένει ὁμοίως ἐλαφρά τις κηλίς, ἣτις καὶ αὐτὴ ἐξαλείφεται διὰ τῆς βενζίνης ἢ δι' ἀλκαλίου ἀραιωθέντος δι' ὕδατος.